



SUUNNITTELUYHTEISTYÖLLÄ KOHTI PAREMPAA ELÄMÄNLAATUA

Opas kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen integroituun hallintaan

SUUNNITTELUYHTEISTYÖLLÄ KOHTI PAREMPAA ELÄMÄNLAATUA

Opas kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen integroituun hallintaan

KIITOKSET

Suunnitteluyhteistyöllä kohti parempaa elämänlaatua – Opas kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen integroituun hallintaan on Itämeren kaupunkien liiton ympäristökomission julkaisuja, ja sen ovat kirjoittaneet Maija Rusanen ja Lauri Hooli.

Kiitokset Nordregion Petri Kahilalle ja Stefanie Langelles ja ECAT-Lithuanian Audrone Alijosiutelle heidän kirjoitusprosessin aikana esittämistään kommentteista ja hyödyllisestä työpanoksesta projektin johtoryhmässä.

Kiitokset NEW BRIDGES -hankkeen koordinaattoreille ja heidän työtovereilleen suurenmoisesta yhteistyöstä: Guido Sempell (Hampurin vapaa- ja hansakaupunki), Annely Veevo (Hiidenmaan kunnanhallitus), Asta Petreviciute (Kaunaksen seudun kunnallishallinto), Katarzyna Pisarek (Ala-Sleesia), Mikko Laaksonen (Varsinais-Suomen liitto), Christina Hovi (Turun kaupunki), Raitis Madzulis (Zemgalen alue) ja Eva Järliden (Örebron kunta).

Kiitokset arvokkaista kommentteista Sakari Saariselle (Helsingin kaupunki), Rolf Oldejansille (Enschedeun kunta), Mia Crawfordille (CBSS-Baltic-21), Tālis Linkaitsille (VASAB) ja Björn Grönholmille, Kirsi-Marja Lonkilalle, Esther Kreutzille, Anna Stenbergille ja Pekka Salmiselle Itämeren kaupunkien liiton ympäristökomissiosta. Kaupunki- ja maaseutualueiden kestävä kehitys on CBSS - Baltic 21:n, Itämeren neuvoston asiantuntijaryhmän, strateginen yhteistyöalue. NEW BRIDGES -hankkeella on Baltic 21 Lighthouse -projektin status. Myös VASAB (Visions and Strategies around the Baltic Sea) on strategiatyössään todennut NEW BRIDGES -projektin tärkeäksi kaupunki- ja maaseutualueiden välisen kuilun poistamiseen tähtääväksi hankkeeksi.

SUUNNITTELUYHTEISTYÖLLÄ KOHTI PAREMPAA ELÄMÄNLAATUA - OPAS KAUPUNGIN JA MAASEUDUN VUOROVAIKUTUKSEN INTEGROITUUN HALLINTAAN

Suunnitteluyhteistyöllä kohti parempaa elämänlaatua – Opas kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen integroituun hallintaan on loppujulkaisu projektissa NEW BRIDGES – Strengthening of Quality of Life through Improved Management of Urban Rural Interaction. Projekti on Euroopan Unionin (Euroopan aluekehitysrahasto) Itämeri-ohjelman 2007-2013, Suomen ympäristöministeriön ja partnereiden osarahoittama. Tämä julkaisu on tuotettu Euroopan unionin tuella. Tämän julkaisun sisällöstä vastaavat sen kirjoittajat yksinään, eikä se siksi välitä Euroopan unionin näkemyksiä.

Julkaisija: Itämeren kaupunkien liiton (UBC) ympäristö- ja kestävän kehityksen sihteeristö, Vanha Suurtori 7, 20500 Turku.

© Itämeren kaupunkien liiton ympäristökomissio

Tämän asiakirjan saa kopioida vain kokonaisuudessaan ja muuttamattomana. Sitä saa siteerata edellyttäen, että julkaisu mainitaan lähteenä.

Oppaan lisäkappaleita voi tilata osoitteesta www.urbanrural.net.

Ulkoasun suunnittelu: Sari Sariola

Valokuvat: katso sivu 46.

ISBN 978-952-5725-78-0 (nid.), 978-952-5725-79-7 (PDF)

Julkaistu tammikuussa 2012

Kirjapaino Hansaprint Oy



SISÄLLYSLUETTELO

I	JOHDANTO	4
2	SUUNNITTELUYHTEISTYÖ	9
	2.1 Peruskartoituksella liikkeelle	10
	2.2 Roolit ja vastuut – Organisaatorakenne	16
	2.3 Tavoitteet korkealla – Tavoitteiden asettaminen	20
3	KAUPUNKISEUTUJEN OSALLISTAMINEN	23
	3.1 Yhdistä ja sitouta – Osallisuus ja viestintä	24
	3.2 Tuen hankkiminen – Poliittinen sitoutuminen	28
4	SUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN	31
	4.1 Toimeenpano – Toteuttaminen ja valvonta	32
	4.2 Valmistautuminen seuraavalle kierrokselle – Arviointi ja raportointi	34
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	37
	5.1 Integroitujen kaupunkiseutujen kehittäminen	38
6	POLIITTISET SUOSITUKSET	40
	LIITE – EU:N POLITIIKKA-ASIAKIRJAT	43
	LIITE – VIITTEET	43

I. JOHDANTO

Miksi jotkut kaupungit ja alueet menestyvät paremmin kuin toiset? Mikä on niiden kilpailukyvyyn salaisuus? Mikä tekee joistain kaupunkiseuduista muita houkuttelevampia? Sen saavat aikaan onnelliset ja elinympäristössään viihtyvät ihmiset ja asukkaidensa hyvinvoinnista huolehtiva kaupunki.

Hyvä elämänlaatu ja ihmisten hyvinvointi ovat keskeisessä asemassa houkuttelevien ja kilpailukykyisten kaupunkien ja alueiden kehittämisessä Eurooppaan. Kaupungeista menestyksekkäimpiä ovat ne, jotka pystyvät tehokkaasti luomaan ihmisille mahdollisuuksia kehittää ja käyttää kykyjään niin henkilökohtaisessa elämässään kuin työssään.

Olennaista on, että kaupungit ja kunnat kuuntelevat asukkaitaan, yrityksiä ja muita ryhmiä, ja ottavat heidät mukaan päätöksentekoon ja sitä kautta yhteiskunnan kehittämiseen. Menestyviä kaupunkeja ovat ne, joissa erilaiset ihmisryhmät voivat elää, työskennellä ja menestyä yhdessä, joissa asukkaat voivat valita itselleen sopivimman elämäntyylin, asuinpaikan ja työmatkan pituuden, ja jotka myös tarjoavat asukkailleen erilaisia mahdollisuuksia hoitaa päivittäiset asiansa toimivien palveluiden äärellä.

“Kestävien yksittäisten kaupunkien suunnittelu ei kuitenkaan riitä, koska ihmiset elävät, työskentelevät ja käyttävät palveluja pikemminkin yli aluerajojen kaupunkiseuduilla kuin yksittäisissä kaupungeissa.”

Miten voimme luoda sellaisia ympäristöjä, joissa ihmiset elävät onnellisina ja ovat myös motivoituneita työskentelevät yhteisen hyvän eteen? Tehokas aluesuunnittelu on välttämätöntä toimivien

kaupunkien rakentamiseksi. Erillisten ja yksittäisten kaupunkien suunnittelu ei kuitenkaan riitä. Aluesuunnittelun on aiempaa enemmän vastattava laajoilla kaupunkiseuduilla elävien ihmisten tarpeisiin, sillä lisääntynyt liikkuvuus on vähentänyt kuntarajojen merkitystä arkielämässä. Perinteisten sektorien ja hallinnollisten rajojen ylittämiseksi tarvitaankin entistä enemmän uudenlaista integroitua suunnittelua ja uusia päätöksentekomalleja.

TAVOITTEENA INTEGROITU ALUESUUNNITTELU

Elämme alueiden Euroopassa, jossa toiminnallisten alueiden merkitys on olennaisesti lisääntynyt. Yksittäiset kunnat eivät pysty menestymään kilpailtaessa (uusista) yrityksistä, veronmaksajista ja matkailijoista. Jotta kunnat menestyvät kilpailussa ja voivat muodostaa houkuttelevia kaupunkiseutuja, tarvitaan kuntarajat ylittävää yhteistyötä, joka käsittää sekä kaupunki- että maaseutualueet. Mikään kunta ei voi yksinään ratkaista ilmastomuutoksen,



väestörakenteen ja tuotantomallien rakenteellisten muutosten, yhdyskuntarakenteen hajaantumisen tai ympäristöongelmien asettamia haasteita. Näiden haasteiden ratkaiseminen riippuu entistä enemmän kaupunki- ja maaseutu-kuntien kyvystä tehdä yhteistyötä ja löytää yhteisiä ratkaisuja.

Perinteisesti kunnat ovat toimineet hyvin itsenäisesti. Siksi hallinnolliset rajat ylittävä alueellinen yhteistyö onkin usein todettu haastavaksi. Kaupunki- ja maaseutualueiden välinen yhteistyö on ollut puutteellista, koska näihin alueisiin kohdistuvia haasteita on yleensä tarkasteltu erillisinä. Tämä sekä naapurikuntien välinen turhanpäiväinen kilpailu ovat estäneet yhteistyötä. Nykymaailmassa kaupungin ja maaseudun rajat ovat kuitenkin hämärtyneet, ja tarve parantaa kaupungin ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen hallintaa on ilmeinen.

“Menestyville alueille on ominaista, että ne pystyvät luomaan olosuhteet, joissa ihmiset voivat kehittää ja käyttää lahjojaan elämässään ja työssään. Suunnitteluyhteistyö vahvistaa ihmisten sitoutumista omaan elinympäristöönsä.”



Alueellisen kehityksen näkökulmasta kaupunkien ja niitä ympäröivien alueiden väliset rajat olisi häivyttävä tai poistettava kokonaan. Rajojen sijaan olisi painotettava kaupunkiseutujen rajatonta ja monitahoista yhteistyötä. Alueellisen yhdentymisen ja ryhmittymisen lisääminen voi helpottaa uusien ideoiden välittämistä, liikenteen järjestyttämistä, liiketoimintojen kannattavuuden parantamista ja mitakaavaetujen aikaansaamista. Uusia areenoita ja avoimia johtamismalleja tarvitaan sekä kansalaisten että muiden sidosryhmien sitouttamiseen.

TOIMINNALLISET ALUEET / KAUPUNKISEUDUT

Toiminnallisille alueille on ominaista, että ne määritellään niiden tehtävän mukaan. Esimerkkinä on kaupunkiseutu, jossa on tietty ydinalue (keskuskaupunki) ja sitä ympäröivä osa (maaseutu, pienemmät kunnat). Kaupunkiseutu voi koostua erilaisista hallinnollisista yksiköistä, mutta se toimii käytännössä yhtenä yksikkönä jakaen esimerkiksi työmarkkinoiden ja liikenneverkoston resursseja ja yhteisen hallinnollisen keskuksen. Näiden alueiden välillä tapahtuu alueellista vuorovaikutusta eri muodoissa, ja niitä yhdistävät esimerkiksi keskuskaupungin ja maaseudun välinen työmatkaliikenne, kauppa, vapaa-ajan liikkuminen ja laajemman palvelutarjonnan hyödyntäminen.

INTEGROITU JOHTAMISJÄRJESTELMÄ ALUESUUNNITTELUN JA -YHTEISTYÖN VÄLINEENÄ

Integroitu johtamisjärjestelmä (Integrated Management System, IJJ) on hyödyllinen työkalu, jolla voidaan helpottaa naapurikuntien päätöksenteko- ja suunnitteluprosessien yhtenäistämistä. IJJ on looginen ja vaiheittain etenevä johtamismalli, jota on aikaisemmin käytetty pääasiassa kestävän kehityksen mukaisessa kaupunkihallinnossa (Managing Urban Europe 25 -projekti, CHAMP).

Integroitua johtamista voidaan soveltaa myös laajemmassa kontekstissa kaupunkiseutujen suunnitteluun. Järjestelmän avulla voidaan helpottaa sellaisten rakenteiden muodostamista, joilla alueellisten ja kunnallisten hallintoelinten käytäntöjä maankäytön suunnittelussa voidaan paremmin yhtenäistää ja helpotetaan toiminta-alueet ja rajat ylittävää yhteistyötä. IJJ:n avulla voidaan toteuttaa yhteiset suunnittelu- ja kehitysprojektit entistä järjestelmällisemmin. Mallin eri vaiheet (ks. kuva 1) auttavat löytämään yhteiset kehitysvisiot ja tavoitteet yhdessä eri sidosryhmien kanssa.



Kuva 1. IJJ-malli.



IJJ-malli helpottaa käytettävissä olevien resursien kohdistamista määritettyjen tavoitteiden saavuttamiseen. Asukkaiden ja muiden sidosryhmien näkökulmien paremmalla huomioimisella aluesuunnittelussa, kehitetään suunnittelu- ja päätöksentekoprosesseja entistä avoimemmiksi ja demokraattisemmiksi. Kaupunkiseutujen suunnittelun integroitu johtaminen lisää myös osallisten tahojen keskinäistä ymmärtämystä, vastuullisuutta ja avoimuutta.

Yhteistyön käynnistäminen on usein yhteisen suunnitteluhankkeen vaikein osa, mutta kun se toteutetaan kerran, yksittäinen projekti voi johtaa jatkuvaan yhteistyöprosessiin. Yhdellä sektorilla (esimerkiksi liikennesuunnittelussa) menetyksellisesti toteutettu yhteistyöprojekti voi avata mahdollisuuksia yhteistyöhön myös muilla sektoreilla ja luoda pitkäkestoisia kumppanuuksia seudun kuntien välille. Näin siis luodaan uusia yhteyksiä eli kirjaimellisesti uusia siltoja, new bridges.

LUKIJALLE

Suunnitteluysteistyöllä kohti parempaa elämänlaatua -julkaisu on NEW BRIDGES -projektin lopputuotos. Projektissa kehitettiin keinoja entistä yhtenäisempään aluesuunnitteluun. Tästä oppaasta löytyy tietoa jokaiselle avoimmasta, osallistavasta ja vuorovaikutteisesta suunnittelukulttuurista kiinnostuneelle. Opaista voidaan käyttää monella tapaa: kaupunkiseudullisen yhteistyön ohjenuorana, tuomaan elämänlaadulliset näkökulmat aluesuunnitteluun ensimmäistä kertaa tai parantamaan nykyisiä käytäntöjä yhteistyömalleja tehostamalla.

IJJ-malli esitetään oppaassa vaiheittain: Yhteisen suunnitteluprosessin aloittamisesta ja toimijoiden kiinnostuksen herättämisestä suunnitelman onnistuneeseen toteuttamiseen. NEW BRIDGES -projektin hankekumppaneiden tapausesimerkit kertovat käytännönläheisesti, miten IJJ-prosessin vaiheet on toteutettu Itämeren alueen eri kaupunkiseuduilla.

Projektissa on tarkasteltu elämänlaatua kaupungin ja maaseudun välisessä vuorovaikutuksessa kolmella tavalla: liikkumisen ja saavutettavuuden, palveluiden järjestämisen ja asumismielitymysten kannalta. Oppaassa keskitytään vahvistamaan näiden osatekijöiden hallintaa osana aluesuunnittelua sekä määritetään IJJ-mallin jokaisen vaiheen viitekehys ja tärkeimmät käsitteet. Oppaassa hahmotellaan myös lyhyesti eri tasoja koskevia poliittisia perustavoitteita ja strategioita. Viimeiseksi esitetään kolme aluesuunnittelun tasoa koskevia politiikkasuosituksia, jotka tähtäävät entistä yhtenäisemmän ja kestävämmän Itämeren alueen kehittämiseen.

Lisää NEW BRIDGES -projektissa testattuja käytännön menetelmiä IJJ-mallin eri vaiheiden toteuttamiseksi löydät opasta täydentävässä elektronisesta työkalupakista (www.urbanrural.net).





– STRENGTHENING OF QUALITY OF LIFE THROUGH IMPROVED MANAGEMENT OF URBAN RURAL INTERACTION

EU:n Itämeri-ohjelman rahoittamassa NEW BRIDGES -hankkeessa (2009–2011) on pyritty kehittämään kaupungin ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen integroituun hallintaan uusia keinoja, joiden avulla elämänlaatua Itämeren alueella voidaan parantaa. Projektissa keskityttiin kolmeen avaintekijään, jotka vaikuttavat kaupunkiseutujen asukkaiden elämänlaatuun: liikkuminen ja saavutettavuus, palveluiden järjestäminen ja asumismielitymykset.

Projektin tavoitteena oli luoda uusia aluesuunnittelun johtamismalleja ja menetelmiä Itämeren alueen ihmisten tarpeita, arvoja ja elämäntyyliä vastaaviksi. Nämä mallit ja menetelmät testattiin seitsemällä Itämeren alueen kaupunkiseudulla NEW BRIDGES -projektin hankekumppanien läpi viemissä elämänlaadun eri osa-alueisiin keskittyvissä pilottihankkeissa. Projektin osallistui onnistuneesti sekä kooltaan että suunnittelu- ja toimintakulttuureiltaan hyvin erilaisia Itämeren kaupunkiseutuja aina Hampurin metropolialueesta Hiidenmaan saareen.

Hankkeessa käytettiin ja testattiin erilaisia menetelmiä selvittämään, miten paikallisia asukkaita, poliitikkoja ja etujärjestöjä voidaan rohkaista osallistumaan aluesuunnitteluun mm. paikallisten sidosryhmätapaamisten, tutkimusten ja haastattelujen kautta. Paikallisten toimijoiden ottaminen mukaan suunnitteluprosessiin auttoi NEW BRIDGES -projektin yhteistyökumppaneita ymmärtämään paremmin elämänlaadun eri näkökulmia ja yhdessä suunnittelemisen merkityksen parempien elinympäristöjen luomiseksi. Projektissa tätä työtä tuettiin kehittämällä uusia, entistä avoimempaa, vuorovaikutteista, innovatiivista ja osallistavaa yhteiskuntaa edistäviä suunnittelukäytäntöjä.

Yhtenä tärkeimmistä tuloksista voidaan pitää projektissa mukana olleiden kaupunkiseutujen sisällä naapurikuntien välille syntyneitä kaupunki-maaseutu yhteistyökumppanuuksia. Projekti on myös auttanut ymmärtämään, että houkuttelevien ja kilpailukykyisten alueiden rakentamiseksi Itämeren alueelle tarvitaan lisää monitasoista kansallisten, alueellisten ja paikallisten tasojen välistä yhteistyötä. Lisätietoa Projektista löytyy osoitteessa www.urbanrural.net.



2

SUUNNITTELUYHTEISTYÖ



2.1. PERUSKARTOITUKSELLA LIIKKEELLE

Miten elämänlaatua kaupunkiseudullasi voitaisiin parantaa?

Mitä toimia tarvitaan ja keiden pitäisi osallistua niihin?

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että tiedät mistä aloitat. Peruskartoitus auttaa asettamaan oikeat tavoitteet elämänlaadun parantamiseksi. Lisäksi kartoitus toimii työn edistymisen ja saavutusten valvonnan ja arvioinnin mittarina. Tulokset ovat näkyviä vain, jos niitä voidaan verrata lähtötilanteeseen.

Elämänlaatu on monitahoinen käsite, jota kukin meistä mittaa omasta näkövinkkelistään. Siksi onkin olennaista kiinnittää huomiota yksilöiden mielipiteisiin ja mieltymyksiin. Ensimmäinen ja tärkein vaihe on selvittää, miten elämänlaatua voitaisiin parantaa omalla kaupunkiseudullasi. Keskustele asiasta eri sidosryhmien kuten asukkaiden, yrittäjien ja sijoittajien kanssa. Kysy heiltä, miten heidän elin-, työ- ja liiketoimintaympäristöjään voitaisiin parantaa ja mitä toimia tähän tarvittaisiin.

Erilaisia osallistumismenetelmiä tarvitaan, jotta toimijoita saadaan rohkaistua ottamaan osaa kehitystyöhön. Paikallisten sidosryhmien tapaamisissa asukkaat ja paikallisten viranomaiset voivat keskustella avoimesti keskenään. Keskustelujen myötä saadaan ensimmäinen käsitys asukkaiden elämänlaatua koskevista mielipiteistä. Ihmisten mielipiteitä voidaan analysoida järjestelmällisemmin esimerkiksi asukas- tai kohderyhmähaastattelujen avulla.

Tässä vaiheessa on hyvä tehdä ensimmäinen sidosryhmäanalyysi, jonka avulla selvitetään, ketkä ovat tavoitteiden kannalta merkityksellisimpiä toimijoita

kaupunkiseudulla. Yksilötason osallistamisen ohella sidosryhmien ja paikallisten asukkaiden kautta, avuksi on myös saatava ulkoista asiantuntemusta tutkijoilta, järjestösektorilta ja yksityisen sektorin edustajilta, jotta mahdollisimman moni näkökulma tulisi huomioitua.

PERUSKARTOITUKSEN TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN

Peruskartoitus auttaa analysoimaan kaupunkiseudun nykyiset heikkoudet, vahvuudet, riskit ja mahdollisuudet koskien esimerkiksi liikkumista ja saavutettavuutta, palvelutarjontaa tai asumispreferenssejä. Peruskartoitus auttaa myös selvittämään ne puutteet, joita havaitaan ihmisten elin- ja työympäristöjen sekä alueellisten suunnitelmien ja strategioiden välillä, joita parantamalla kaupunkiseudun houkuttelevuutta voitaisiin lisätä. Vain alueella elä-



villä ja työskentelevillä ihmisillä on omakohtaista kokemusta siitä, miten heidän arkielämäänsä voidaan parantaa.

Peruskartoitus tulisi laatia koko kaupunkiseudun näkökulmasta, sillä arkielämässä asukkaat eivät huomaa hallinnollisia rajoja. Nämä rajat kuitenkin rajoittavat tiettyjen palvelujen käyttöä ja hankaloittavat ihmisten elämää. Pidä siis mielessä, että hallinnollisten rajojen ei tulisi antaa rajoittaa ongelman määrittämistä.

Peruskartoitus auttaa seuraaviin kysymyksiin vastaamisessa:

- Miten asuinseudustasi saataisiin houkuttelevampi?
- Mitä asukkaat ja muut ryhmät ajattelevat elin- ja työympäristöstään?

- Millaisia toimia tarvitaan elin- ja työolosuh- teiden parantamiseksi?
- Mitkä ovat merkittävimmät elämänlaadun puutteet, esimerkiksi asumismielitymyksiin, liikenneyhteyksiin ja palvelutarjontaan liitty- en?
- Keiden tulisi olla mukana kartoitettaessa kaikkein kriittisimpiä haasteita?

ELÄMÄNLAATU

Elämänlaatu on moniulotteinen käsite. Se ei merkitse ainoastaan materiaalista vaurautta ja korkeaa elinta- soa, vaan myös ihmisten mahdollisuuksia saavuttaa haluamansa tavoitteet ja valita itselleen ihanteellinen elämäntapa. Ihmisten suhde päivittäiseen elinympäristöönsä vaikuttaa heidän käsityksiinsä omasta elämän- laadustaan. Vaikka elämänlaadulla on yhteys yleisiin elinolosuhteisiin, jokainen käsittää sen eri tavalla. Yksin- kertaisten ratkaisujen löytäminen elämänlaadun parantamiseksi onkin vaikeaa. Tämän vuoksi ei ole olemassa yleistä elämänlaadun määritelmää. Tämä on saattanut johtaa tilanteeseen, jossa suunnittelutyöhön vaikut- tavissa poliittisissa päätöksissä ei ole aina kiinnitetty tarpeeksi huomiota elämänlaatuun liittyviin seikkoihin, vaikka elämänlaadulla on ollut merkittävä vaikutus sosiaalisiin ja poliittisiin trendeihin ja moneen politiikan osa-alueeseen.

Jotta elämänlaatuun liittyvät näkökohdat saataisiin aluesuunnitteluun paremmin mukaan, ihmisten mieli- piteet on otettava huomioon ja kansalaisia on rohkaistava osallistumaan. Elämänlaadun parantaminen voi edistää kasvua sekä tehdä Itämeren alueen kaupunkiseuduista entistä houkuttelevampia elinympäristöjä ja investointikohteita.



PALVELURAKENTEIDEN KEHITÄMINEN YLI KUNTARAJOJEN TURUN KAUPUNKISEUDULLA

Turun kaupunkiseudun projektin tavoitteisiin kuulivat palvelutarjonnan tehostamiskeinojen löytäminen, palveluiden tarjonnan ja kysynnän vastaavuuden varmistaminen sekä asukkaiden hyvinvoinnin parantaminen. Tutkimusalueeksi valittiin kolmen kunnan (Turun, Kaarinan ja Liedon) raja-alueella sijaitsevat, väestöltään monimuotoiset Varissuon ja Littoisten esikaupunkialueet. Ennalta tiedettiin, että alueen asukkaiden välillä on sosioekonomisia eroja ja että alueella on erityisesti palvelujen käyttöä koskevia merkittäviä haasteita.

Paikallisten sidosryhmien tapaamisissa kävi ilmi, että Varissuolla oli lukuisia fyysisiä ja henkisiä raja-aitoja jotka estivät ihmisiä käyttämästä heitä lähinnä olevia palveluja. Erityisesti naapurialuetta koskevat ennakkoluulot ja väärinkäsitykset estivät ihmisiä käyttämästä palveluja yli hallinnollisten rajojen.

Kansalaisilta kerättiin eri menetelmin palvelurakennetta koskevia mielipiteitä ja tietoja. Vanhuksia, lapsia ja muita asukasryhmiä haastatteleamalla selvitettiin heidän mielipiteitään nykyisistä palveluista. Tutkimukset vahvistivat yllä mainitut ennakkoluulot ja rajojen olemassaolon. Jotkin asukkaat matkustivat mieluummin kauempana olevaan supermarkettiin kuin käyttivät heitä lähinnä sijaitsevia palveluja, koska he kokivat näiden palvelujen sijaintiympäristön epämiellyttäväksi. Suurin osa ihmisistä käytti myös lähinnä oman lähialueensa vapaa-ajanpalveluja. Vain harvat palvelut vetivät kävijöitä molemmilta alueilta.

Näistä tutkimuksista saatu tieto on tärkeää palvelurakenteen parantamisen ja kuntien välisen yhteistyön vauhdittamisen kannalta. Turun kaupungin yleiskaava-arkkitehti Christina Hovi kertoo: ”Ihmisten asenteiden muuttaminen on hyvin haastavaa ja hidasta. On kuitenkin hyvä alkua tunnistaa ennakkoluulot, jotka estävät palveluiden käyttöä.” Hovi toteaa myös, että nykyinen lainsäädäntö ja erilaisten työkaluturien olemassaolo rajoittavat kunnalliset ja hallinnolliset rajat ylittävää yhteistyötä.

”Perinteisesti olemme katsoneet asioita vain oman kuntamme näkökulmasta. Tämän sijaan meidän pitäisi oppia katsomaan palvelualueita suurempina kokonaisuuksina ja luopua ajattelemasta vain oman kuntamme intressejä”, Hovi sanoo.

Palvelutarjonnan tehostamiseksi tarvitaan enemmän tietoa. Palvelutarjontaa tulisi tutkia vertaamalla sitä asiakkaiden tarpeisiin. Asukkaiden palvelujenkäytöstä pitäisi hankkia tilasto- ja paikatietojärjestelmätietoa sekä tehdä lisätutkimuksia palvelukysynnän todellisesta määrästä. Palvelutarjonta pitäisi saada paremmin kysyntää vastaavaksi.

Projektin tulokset sisällytetään julkisen liikenteen, palveluverkoston ja maankäytön suunnitteluakoskeviin ohjeasiakirjoihin. Tuloksia käytetään myös laajemmassa, koko Turun kaupunkiseudun rakennemallin laadintatyössä.

PAIKALLISTEN OLOSUHTEIDEN ANALYSOINTI

Hyvän elinympäristön suunnittelussa tarvitaan koordinoituja toimia, jotka ylittävät sekä toimialojen että hallinnollisten alueiden väliset rajat. Ennen yhteisen suunnitteluprosessin aloittamista on ymmärrettävä paikallinen ja alueellinen konteksti, joissa toimitaan. Paikallisten olosuhteiden analyysi täydentää peruskartoitusta.

Aloita analysoimalla jo olemassa olevia kaupungin- ja maaseudun välisiä vuorovaikutuskanavia. Mitkä ovat kaupunki- ja maaseutualueiden roolit ja merkitys kaupunkiseudulla? Tekevätkö alueen eri kunnat tai viranomaiset yhteistyötä? Onko olemassa elämänlaatua käsitteleviä yhteisiä alueellisia suunnitelmia (esimerkiksi yleiskaavaa, yhteisiä liikenneyhteyssuunnitelmia ja yhteisiä palvelustrategioita)?

Seuraavaksi on laadittava yleiskatsaus alueen suunnittelujärjestelmästä. Kun tiedetään, miten suunnittelujärjestelmä toimii kussakin kunnassa, on helpompaa löytää ne osastot ja henkilöt, joiden kanssa yhteistyötä olisi syytä tehdä. Esimerkiksi, kuka vastaa liikennesuunnittelusta ja maankäytön suunnittelusta. Selvitä lisäksi, osallistuuko suunnitteluun ulkoisia organisaatioita, kuten konsultteja.

Peruskartoituksessa pitäisi pyrkiä selvittämään myös lakien asettamat vaatimukset sekä kaikki kunta- ja aluesuunnitelmien ja ohjelmien toteuttamiseksi käytössä olevat toimintamallit. On myös tärkeää korostaa olemassa olevien, aluesuunnitteluun liittyvien sopimusten, ohjelmien ja suunnitelmien taustalla vaikuttavia hallintorakenteita.

MITEN ELÄMÄNLAATUA KÄSITELLÄÄN NYKYISISSÄ SUUNNITELMISSA JA STRATEGIOISSA?

Prosessin laajuus on harkittava huolellisesti perustuen jo olemassa oleviin suunnitelmiin, poliittisiin tavoitteisiin ja strategioihin päällekkäisyyksien välttämiseksi. Nykyiset poliittiset ja strategiset tavoitteet on otettava huomioon. On tärkeää aloittaa avoin keskustelu eri kuntien poliittisten päättäjien kanssa jo peruskartoitusvaiheessa, jotta varmistetaan heidän sitoutuneisuus jo prosessin alusta alkaen. Samalla saadaan myös tarvittavaa tietoa kaupunkiseudulla meneillään olevista poliittisista prosesseista.

Ota huomioon:

- Miten elämänlaatu määritellään nykyisissä strategioissa ja suunnitelmissa?
- Missä määrin asukkaiden näkökannat on otettu huomioon?
- Miten elämänlaatua käsitellään nykyisissä ohjelmissa mm. koulutusta tai ympäristöä koskevien kysymysten kautta?
- Miten elämänlaatu ilmenee kaupunkiseudun poliittisessa keskustelussa?

KAUPUNGIN JA MAASEUDUN VUOROVAIKUTUKSEN VAHVISTAMINEN

Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen toimivuudella on suora vaikutus ihmisten arkielämään ja tapoihin, joilla he käyttävät, muovaavat ja hyödyntävät elinympäristöään. Kaupunkilaiset etsivät maaseudulta esimerkiksi mahdollisuuksia viettää vapaa-aikaa, puhdasta ilmaa, ympäristön vihreyttä ja parempaa elämänlaatua. Toisaalta kaupunkialueet tarjoavat ihmisille työpaikkoja, kouluttautumismahdollisuuksia sekä laajempia kaupallisia- ja kulttuuripalveluita.

Koska kaupunki- ja maaseutualueet ovat toisistaan riippuvaisia, on niiden välisen vuorovaikutuksen paremmalla hallinnalla mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi seudun kaupankäynnin ja liiketoiminnan, tuotantorakenteiden ja matkailun menestykseen. Työmatkaliikenne on merkittävin yksittäinen kaupunki- ja maaseutualueita yhdistävä side. Myös tulevaisuudessa alueiden positiivinen kehitys ja hyvinvointi on riippuvaista sekä kaupunki- että maaseutualueiden kehityksestä, mutta ennen kaikkea niiden välisestä vuorovaikutuksesta.

Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukseen elämänlaadun kannalta merkittäviä tekijöitä ovat liikenneyhteydet, palvelujen tarjonta ja asumismielitymykset. Nämä tekijät vaikuttavat yleensä ihmisten liikkumista ja asumista koskeviin päätöksiin. Integroidulla suunnittelulla niitä voidaan ohjata paremmin monin eri tavoin:

- parannetaan kaupunki- ja maaseutualueiden liikenneyhteyksiä integroidun liikennesuunnittelun avulla, esimerkiksi järjestämällä julkinen seutuliikenne paremmin toimivaksi, muuttamalla matkustusmuotojen osuuksia seutuliikenteessä, sekä kehittämällä kaupunki- ja maaseutualueiden välisen työmatkaliikenteen toimivuutta
- suunnitellaan asumista, kauppaa ja muita kaupallisia palveluja koskevat maankäyttöratkaisut yhdessä
- parannetaan alueellista palvelurakennetta laatimalla yhteiset palvelurakennesuunnitelmat, järjestämällä palveluita yhdessä sekä ottamalla kolmas sektori ja paikalliset asukkaat mukaan suunnittelu-prosessiin
- suunnitellaan kaupunkiseudun maankäyttö, liikenneyhteydet, asumismahdollisuudet ja palvelumallit integroidusti.

EUROOPAN ALUEKEHITYSSUUNNITELMA (ESDP, 1999)

ESDP toi ensimmäisenä esiin käsitteen 'kaupungin ja maaseudun välinen kumppanuus (urban-rural partnership)'. ESDPn mukaan kaupunki- ja maaseutualueet voivat muodostaa seudullisen kokonaisuuden perustuen alueiden väliseen kumppanuuteen. Koska kaupunki- ja maaseutualueet ovat toisistaan voimakkaasti riippuvaisia, eivätkä selviydy nykyajan haasteista ilman yhteistyötä, niiden tulisi suhtautua toisiinsa enneminkin yhteistyökumppaneina kuin kilpailijoina. Suunnitelma sisälsi myös monikeskisyyteen sekä kaupungin ja maaseudun väliseen kumppanuuteen liittyviä lausuntoja ja poliittisia toimia.



LATVIAN MAASEUTUALUEIDEN ENSIMMÄISEN LIKKUMISSUUNNITELMAN LAATIMINEN

Zemgalen suunnittelualueella projekti aloitettiin selvittämällä, mitä alueen asukkaat pitivät tärkeimpänä kaupungin ja maaseudun välistä vuorovaikutusta vahvistavana tekijänä. Kyselytutkimusten ja julkisten keskusteluiden kautta kävi ilmi, että tärkeintä oli parantaa joukkoliikennejärjestelmää ja tieverkostoa. Tämän pohjalta päätettiin, että maaseutualueille tarvitaan uusi liikkumissuunnitelma määrittämään, miten joukkoliikennejärjestelmää ja seudun maaseutualueiden saavutettavuutta voitaisiin parantaa.

Liikkumissuunnitelman laatimiseen tarvittavat pohjatiedot saatiin analysoimalla Zemgalen seudun sosioekonomisia oloja ja suorittamalla tieverkoston arviointi. Tueksi laadittiin myös karttamateriaalia ja perustettiin tietokanta, joka sisälsi kaikki joukkoliikennemuodot. Lopuksi laadittiin toimintasuunnitelmasuosituksia, joiden avulla seudun liikenneyhteyksiä voidaan parantaa.

Ulkopuoliset konsultit laativat liikkumissuunnitelman, jota esitettiin ja josta keskusteltiin useissa paikallisten sidosryhmien tapaamisissa. Kansallisten, seudun sekä paikallisviranomaisten ja kuljetusyritysten välinen yhteistyö prosessin aikana helpotti liikkumissuunnitelman kehittämistä, eri näkökulmien vertailua ja kokemusten jakamista. Kaikki osallis-

tijat olivat kiinnostuneita ja sitoutuneita prosessiin, mutta he olivat myös huolissaan rahoituksen puutteesta, mikä voi uhata suunnitelman toteutumista. Nopeasti havaittiin, että alueellisten investointiohjelmien suunnittelussa tarvitaan tiivistä kansallisen ja aluetason välistä yhteistyötä sekä keskustelua suunnittelualueiden roolista Latviassa.

Tietokanta ja maaseutualueiden liikkumissuunnitelman pitkän ja keskipitkän aikavälin strategiset tavoitteet ohjaavat tarvittavien toimien suunnittelua ja toteutusta sekä luovat pohjaa nykyisen maankäyttöpolitiikan päivittämiselle. Zemgalen alueen projektipäällikkö Raitis Madzulis toivoo, että valtion, paikallisten tahojen, järjestöjen ja kuljetusyritysten välinen rakentava yhteistyö jatkuu. Tulevaisuudessa Zemgalen seudun kuntien on oltava mukana entistä tiiviimmin seutusuunnitteluyhteistyössä. Projekti auttoi osallistujia ymmärtämään, että vain yhteistoimin voidaan saada aikaan merkittäviä tuloksia suunnittelulla ja parantaa seudun elämänlaatua.



2.2 ROOLIT JA VASTUUT – ORGANISAATORAKENNE

Keiden tulisi olla osallisia?

Mitä rooleja ja vastuualueita eri toimijoilla tulisi olla?

Jotta IJJ-mallia voidaan hyödyntää, on oleellista luoda tarkoitukseen sopiva organisaatiorakenne. Tämä on yksi järjestelmän tärkeimmistä osista. Kuntien politiikan osa-alueiden ja suunnittelukäytäntöjen yhteensovittaminen edellyttää organisaatiorakennetta, joka mahdollistaa yhteistyön yli sektori- ja hallinnollisten rajojen. Tällainen rakenne helpottaa integroitua johtamista. Ennen organisaatiorakenteen luomista on määritettävä prosessin temaattinen ja maantieteellinen laajuus: Keskitytäänkö tiettyyn alueeseen vai seutuun kokonaisvaltaisesti? Mitkä kohdealueen kunnista ovat halukkaita osallistumaan prosessiin? Keskitytäänkö projektissa elämänlaatuun tietystä näkökulmasta? Onko seudulla olemassa olevia yhteistyörakenteita, joiden avulla prosessi saadaan alulle?

IJJ-malli tulisi mahdollisuuksien mukaan liittää ja hyödyntää kunnallis- tai seutuhallinnon nykyisiä rakenteita. Tehdyt aloitteet tulisi myös liittää mukana olevien kuntien nykyisiin suunnittelukäytäntöihin. IJJ-prosessia ei pidä toteuttaa muista erillisenä, eikä se saa perustua pelkästään uusiin hallinnollisiin rakenteisiin. Kaupungin ja maaseudun välistä vuorovaikutusta on mahdollista hallita integroidusti, jos IJJ-prosessi otetaan selväksi osaksi nykyisiä käynnissä olevia suunnittelukäytäntöjä.

Organisaatiorakenne on aina sidoksissa paikalliseen tai seudulliseen kontekstiin ja sen koostumus riippuu sekä prosessin temaattisesta että maantieteellisestä laajuudesta. Ihanteellinen organisaatiora-

kenne koostuu seuraavista ryhmistä sisältäen useita paikallisia sidosryhmiä:

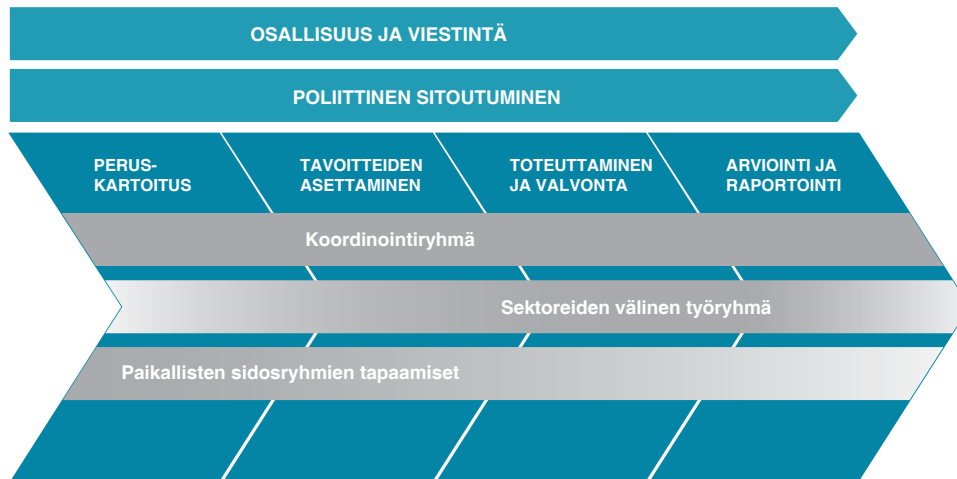
KOORDINOINTIRYHMÄ

Koordinointiryhmä koostuu paikallis- ja seututason suunnittelijoista tai muista eri kuntien viranomaisien edustajista. Vaihtoehtoisesti jonkin kunnan yksi virasto (esimerkiksi suunnittelu-, ympäristö- tai liikennevirasto) voi ottaa hoitaakseen yleiseen koordinointiin ja toteuttamiseen liittyvät johtamistehtävät.

Koordinointiryhmä huolehtii projektin käytännön toteutuksesta ja koordinointiin liittyvistä tehtävistä ja toimii työn käynnistäjänä. Koordinointiryhmä myös vastaa seuraaviin kysymyksiin: Millaisia toimia on tarpeen toteuttaa? Keiden pitäisi osallistua projektiin? Ketkä vastaavat eri tehtävistä?



ORGANISAATORAKENNE ON YKSI IMS-MALLIN TÄRKEIMMISTÄ OSATEKIJÖISTÄ



Kuva 2. Eri sidosryhmien sitoutumistaso vaihtelee projektin vaiheen mukaan.

SEKTOREIDEN VÄLINEN TYÖRYHMÄ

Sektoreiden välinen työryhmä koostuu paikallis- ja seutuhallintoviranomaisista ja poliitikoista, jotka edustavat projektiin osallistuvia kuntia. Työryhmän jäsenillä tulee olla tarvittava kohdealueella ja käsiteltävää aihetta koskeva pätevyys, eli ryhmässä voi olla esimerkiksi suunnittelutoimen, liikenteen, kulttuurin ja sosiaalitoimen edustajia. Lisäksi ryhmän työskentelyyn voi osallistua ulkoisia asiantuntijoita, tutkijoita, konsultteja ja järjestösektorin edustajia.

Koska suunnittelussa tarvitaan aina ihmisiä monilta eri aloilta, työryhmän jäsenten päätehtävä on tuoda suunnitteluprosessiin oma ammatillinen tietämyksensä ja varmistaa, että kaikki asiaan liittyvät näkökulmat otetaan huomioon. Sektoreiden välisen työryhmän on osallistuttava suunnitteluun koko prosessin ajan aina peruskartoituksesta arviointiin asti. Koordinointiryhmä käynnistää sektorien välisen työryhmän työn, pitää ryhmän ajan tasalla ja järjestää sen kanssa tapaamisia ja yksityisiä konsultointeja.

PAIKALLISET SIDOSRYHMÄT

Suunnitteluprosessin tulee olla avoin ja osallistava. Siksi avoimet sidosryhmätapaamiset ovat tärkeä osa organisaatorakennetta. Sidosryhmätapaamisiin kutsutaan asiasta kiinnostuneita keskustelemaan hankkeesta, vaikuttamaan sen toteuttamiseen ja arvioimaan sitä. Sidosryhmätapaamiset ovat erityisen tärkeitä peruskartoitus- ja tavoitteidenasetusvaiheissa, kun keskustellaan hankkeen päälinjoista. Koordinointiryhmä järjestää sidosryhmätapaamiset.

Ihannetilanteessa kokouksiin osallistuvat aktiivisesti kaikki edellä mainitut toimijat ja kaikkien kuntien edustajat sekä paikallis- ja seututaso viranomaiset, poliitikot, järjestöjen edustajat, yksityisen sektorin toimijat, tutkijat ja seudun asukkaat. Ryhmä, joka koostuu eri alan asiantuntijoista ja useiden sidosryhmien edustajista, voi yhteisistä asioista keskustelemalla löytää uusia ja innovatiivisia ratkaisuja elämänlaadun parantamiseen. Eri sektoreiden toimijoiden välinen vuorovaikutus ja aito keskustelu on ratkaisevan tärkeää. Se luo myös pohjaa yhteistyön perustana oleville luottamukselle ja keskinäiselle ymmärrykselle.

IHANTEELLISEN ORGANISAATORAKENTEEN OMINAISUUDET VOIDAAN KUVATA SEURAAVASTI:

- Vähäinen hierarkia, epämuodollisen organisaation ja vuorovaikutuksen korostaminen.
- Koordinointi on avoin yhteistyölle ja osallistujat voivat antaa palautetta.
- Projektissa mukana olevilla toimijoilla ja organisaatioilla on selkeät tavoitteet.
- Projektissa mukana olevat henkilöt ovat motivoituneita, ja heille annetaan mahdollisuus mielipiteensä ilmaisemiseen. Tehtävä on heille mielekäs, heillä ei ole liikaa töitä, ja työ on sopivan haastavaa.
- Viestintä on selkeää ja avointa eikä hierarkioita noudattavaa.
- Tulosten ja tavoitteiden säännöllinen ja objektiivinen arviointi mahdollistaa sen, että prosessin aikana mahdollisesti ilmeneviin vaihteluihin, haasteisiin tai ongelmiin reagoidaan ajoissa.
- Muutoksista on tiedotettava projektiin osallistuville henkilöille väärinkäsitysten välttämiseksi.

ALUEELLINEN YHTEISTYÖ

Yhteisten päämäärien ja tavoitteiden määrittäminen kehitykselle on lähtökohta yhtenäiselle aluesuunnittelulle, jonka tavoitteena on kestävien, houkuttelevien ja kilpailukykyisten kaupunkiseutujen luominen. Koska alueiden kehitys riippuu entistä enemmän yksittäisten kuntien ulkopuolella tehtävistä päätöksistä, on selvää, että tarvitaan enemmän alueiden yhteistyötä. EU:n vihreässä kirjassa alueellisesta koheesiosta (CEC 2008) todetaan, että alueellisessa koheesiossa on kysymys tasapainoisen aluekehityksen turvaamisesta ja, että kansalaiset pystyvät hyödyntämään elinalueensa ominaispiirteitä parhain mahdollisin tavoin. Lisäksi asiakirjan mukaan tämä on tehtävä koordinoidusti ja kestävällä tavalla.

Sektorien välinen yhteistyö yhden kunnan sisällä voi usein olla vaativaa eri hallinnollisten yksiköiden ja useiden kuntien välisestä yhteistyöstä puhumattakaan. Tarvitaan motivaatiota, keskinäistä luottamusta ja hyötyjen tunnistamista, jotta yhteistyö voi ylipäätään onnistua. Naapurikuntien välinen yhteistyö ei aina saa kannatusta, koska kuntien ajatellaan usein kilpailevan samoista resursseista, kuten hyvistä veronmaksajista. Usein pelkona on myös itsenäisyyden menettäminen. Jotta kansainvälisessä kilpailussa voi menestyä, kaupunki- ja maaseutualueiden välisen vuorovaikutuksen tulee perustua toiminnallisiin alueisiin ja sen tulee olla yhteisiin tavoitteisiin tähtäävää. Maailmantalouden myllerryksessä olisi ymmärrettävä, että tulevaisuuden menestystarinoita ovat hyvin toimivat kaupunkiseudut, eivät yksittäiset kunnat.



KÄYTÄNNÖN PROJEKTEJA JA STRATEGIAKEHITYSTÄ YHTEISTYÖN VAHVISTAMISEKSI HAMPURIN METROPOLIALUEELLA

NEW BRIDGES -projektin tukemana Hampuri on pyrkinyt parantamaan kaupungin ja sen ympäristöseudun välistä yhteistyötä sekä strategisella tasolla, että konkreettisten paikallistason yhteisöprojektien kautta.

Yksi hankkeista oli New village centre - yhteisöprojekti Brunowissa. Brunowin kylä sijaitsee Ludwigslustin kunnassa 130 kilometrin päässä Hampurista Mecklenburg-Länsi-Pommerissa. Projektin aikana on etsitty aktiivisesti uusia keinoja tukea maaseudun kyläkeskusten elinvoimaisuutta ja kehitystä. Asukkaille järjestetyissä työpajoissa kehitettiin käytännön ideoita maaseutukyliä liikenneyhteyksiin ja palvelujen laadun parantamiseksi. Kaupan ja sosiaalitoimen palvelurakenteiden puutteiden korjaamiseksi kehitettiin käytännön ratkaisuja: vapaaehtoispalvelujen vaihtoa ja liikkuvia terveydenhoitopalveluita. Joukkoliikennettä tukemaan kehitettiin tilausbussipalvelu. Osavaltion kaupunkikehitys- ja ympäristöministeriön Hampurin yksikön päällikkö Guido Sempell toteaa, että vuoropuhelu sidosryhmien kanssa on antanut lisätietoa asukkaiden tarpeista ja uusia mahdollisuuksia toteuttaa ideoita.

Liittovaltion hallitus on tunnistanut samat maaseutualueiden palvelutuotannon haasteet. Brunowiin suunnitellaan myös lisää paikallisia työpajoja. Ne järjestetään uuden julkisen rahoitusohjelman puitteissa, jolla pyritään kehittämään Mecklenburg-Länsi-Pommerin kyläkeskuksia.

NEW BRIDGES -projektin aikana Hampurin ja Ludwigslustin kunnan yhteistyö on tiivistynyt sekä käytännön työn myötä että strategisella tasolla. Projektin työ on alusta alkaen liitetty liittovaltiotasolla käynnissä olevaan projektiin, jonka tarkoituksena on parantaa Hampurin kaupungin ja Mecklenburg-Länsi-Pommerin välistä yhteistyötä. Sekä kunta että liittovaltio ovat olleet hyvin aktiivisia Project Partnership North -nimisessä Pohjois-Saksan yhteistyöohjelmassa, joka on MORO-prosessin (model project on urban rural partnerships – kaupungin ja maaseudun kumppanuuksien malliprojekti – 2007–2010) seuraaja. Prosessin myötä Ludwigslustin kunnasta ja Mecklenburg-Länsi-Pommerista tulee virallisesti Hampurin suurkaupunkialueen osia. Tämä helpottaa yhteistyön jatkamista ja tiivistämistä sekä Hampurin ja Ludwigslustin välisten kaupunki-maaseutuprojektien kehittämistä.



2.3 TAVOITTEET KORKEALLA – TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN

Miten yhteinen visio luodaan?

Miten kaupunkiseutu saadaan sitoutumaan yhteisten tavoitteiden toteuttamiseen?

Ensimmäinen askel on luoda yhteinen visio ja selvittää tärkeimmät elämänlaatua koskevat haasteet. On tärkeää, että jokainen osallinen hyväksyy vision ja työskentelee sen toteuttamiseksi. Kunnilla voi olla erilaisia visioita ja strategisia tavoitteita, mutta on olennaista, että löydetään yhteinen näkemys nykytilanteesta. Sidosryhmätapaamisissa voidaan käydä avointa keskustelua siitä, mitä osallistujat pitävät suurimpina elämänlaatua koskevinä vahvuuksina, heikkouksina, mahdollisuuksina ja uhkina omissa kunnissaan. Peruskartoituksen tulokset toimivat keskustelun yhteisenä runkona. Keskusteluissa tulee ensisijassa keskittyä kaupunki- ja maaseutukuntien tarpeisiin ja niiden mahdollisuuksiin yhteistyön lisäämiseksi.

Yhteisen vision saavuttaminen on vaikeaa, jos se ei sisällä selkeitä tavoitteita ja sopivia päämääriä. Koska kaikkea ei voida tehdä heti, on valittava, mihin haasteisiin tartutaan tässä vaiheessa. Jotta tärkeimmiksi valituista haasteista selvittää, on asetettava selkeät ja hyvin määritellyt tavoitteet. Päämäärät ja tavoitteet on integroitava kunnallisiin, seudullisiin, kansallisiin ja EU-strategioihin sekä toimintasuunnitelmiin sisältyvien tavoitteiden kanssa (liikennepolitiikkaan, palvelustrategioihin, yleiskaavoihin jne.). Lisäksi on varmistettava tavoitteiden yhteensovivuus eurooppalaisen, kansallisen ja alueellisen lainsäädännön kanssa. Tärkeintä on muistaa, että kaikkien kaupunkiseudun sidosryhmien (erityisesti poliitikkojen) on sitouduttava kehitysvisioihin ja -tavoitteisiin, koska muuten toiminnalla ei ole takanaan tarvittavaa tukea.

ELÄMÄNLAATU ALUESUUNNITTELUSSA

Elämänlaatu on toimiva käsite silloin, kun suunnitteluprosessissa ollaan kiinnostuneita asukkaiden yksilöllisistä näkökulmista. Elämänlaatu liittyy jokaisen ihmisen omaan elämäntilanteeseensa, ja siksi ihmiset voivat helposti kehittää elämänlaatuun liittyviä ideoita. Käsite on kuitenkin melko laaja ja saattaa vaatia paljon osallisilta.

Jotta käsitettä voidaan soveltaa käytännössä ja siitä voidaan keskustella hedelmällisesti, on keskityttävä laajan käsitteen sijaan elämänlaadun tiettyihin osa-alueisiin, kuten palvelujen tarjontaan tai niiden saatavuuteen. Kun puhut elämänlaadusta, pohdi aina, miten abstraktista käsitteestä saadaan mahdollisimman konkreettinen. Se auttaa laatimaan elämänlaatua parantavia konkreettisia tavoitteita.

Yhteistyöprosessissa kehitetty yhteinen visio ja tavoitteet auttavat saavuttamaan kansalaisten hyväksynnän työlle. Samalla se vahvistaa osallistujien sitoutumista ja varmistaa toiminnalle suuremman tuen kaupunkiseudulla.

Tavoitteiden asettamisen suunnittelu:

- Suunnittele, miten sidosryhmät osallistuvat toimintaan ja varmista, että kaikki merkitykselliset, eri sektoreita edustavat kuntien toimijat ovat mukana.
- Päätä, miten peruskartoituksen tulokset käydään läpi.
- Suunnittele, miten järjestetään prioriteeteista ja tavoitteista sopiminen ja niiden hyväksyminen.
- Määritä sopivat toimet, miten tavoitteet saavutetaan, ja laadi selkeä toteuttamissuunnitelma.



- Määritä toteuttamisessa käytettävien henkilö- ja taloudellisten resurssien käyttö sekä vastuiden kohdentaminen.
- Varmista, että toimintaan sitoutuneiden roolit, vastuut ja panokset ovat selkeitä ja eri sidosryhmien ja kuntien hallintoelinten hyväksymiä.

EUROOPAN UNIONIN ALUEELLINEN TOIMINTASUUNNITELMA 2020 – TAVOITTEENA OSALLISTAVA, ÄLYKÄS JA KESTÄVÄ MONINAISTEN ALUEIDEN EUROOPPA (TA, 2011)

Euroopan unionin alueellinen toimintasuunnitelma 2020 korostaa monikeskistä ja tasapainoista kehitystä alueellisen yhtenäisyyden avaintekijänä. Toimintasuunnitelmassa todetaan, että kaupungin ja maaseudun riippuvuus toisistaan on tunnustettava laajaan kumppanuuteen perustuvassa integroidussa hallinnossa ja suunnittelussa. Kaupunkien yhteistyö ja verkostoituminen voivat edistää kaupunkiseutujen älykästä kehitystä monin tavoin pitkällä aikavälillä. Kaupunkien tulee mahdollisuuksien mukaan toimia yli hallinnollisten rajojen sekä keskittyä toiminnallisiin ja kaupunkeja ympäröiviin alueisiin. Kaupungin ja maaseudun välinen kumppanuus vastaa kaupunki- ja maaseutualueiden viranomaisten tarpeisiin tunnistaa yhteiset valtit ja kehittää alueellisia ja seutukohtaisia kehitysstrategioita ja ottaa sidosryhmät huomioon, jotta saadaan lisättyä alueiden houkuttelevuutta ja yksityisen että julkisen sektorin investointeja.



ALUEELLISEN PYÖRÄTIESUUNNITELMAN LAATIMINEN KAUNAKSEN KAUPUNKISEUDULLE

”**Kaupungin** ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen sekä kaupungin ja seutualueen yhteistyön edistäminen on maaseutukunnassamme erityisen tärkeää. Enkä tarkoita pelkkiä naapuruussuhteita; kyse on myös ihmisten työmatka- ja vapaa-ajan liikkumisesta alueiden välillä”, toteaa Kaunaksen seudun kunnallishallinnon projektikoordinaattori Grazina Cepulienė. Kun Kaunaksen seudun kunnallishallinnossa alettiin pohtia, miten seudun elämänlaatua voitaisiin parantaa, oli alusta alkaen selvää, että parantaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä alueiden eri toimijoiden ja kuntien välillä.

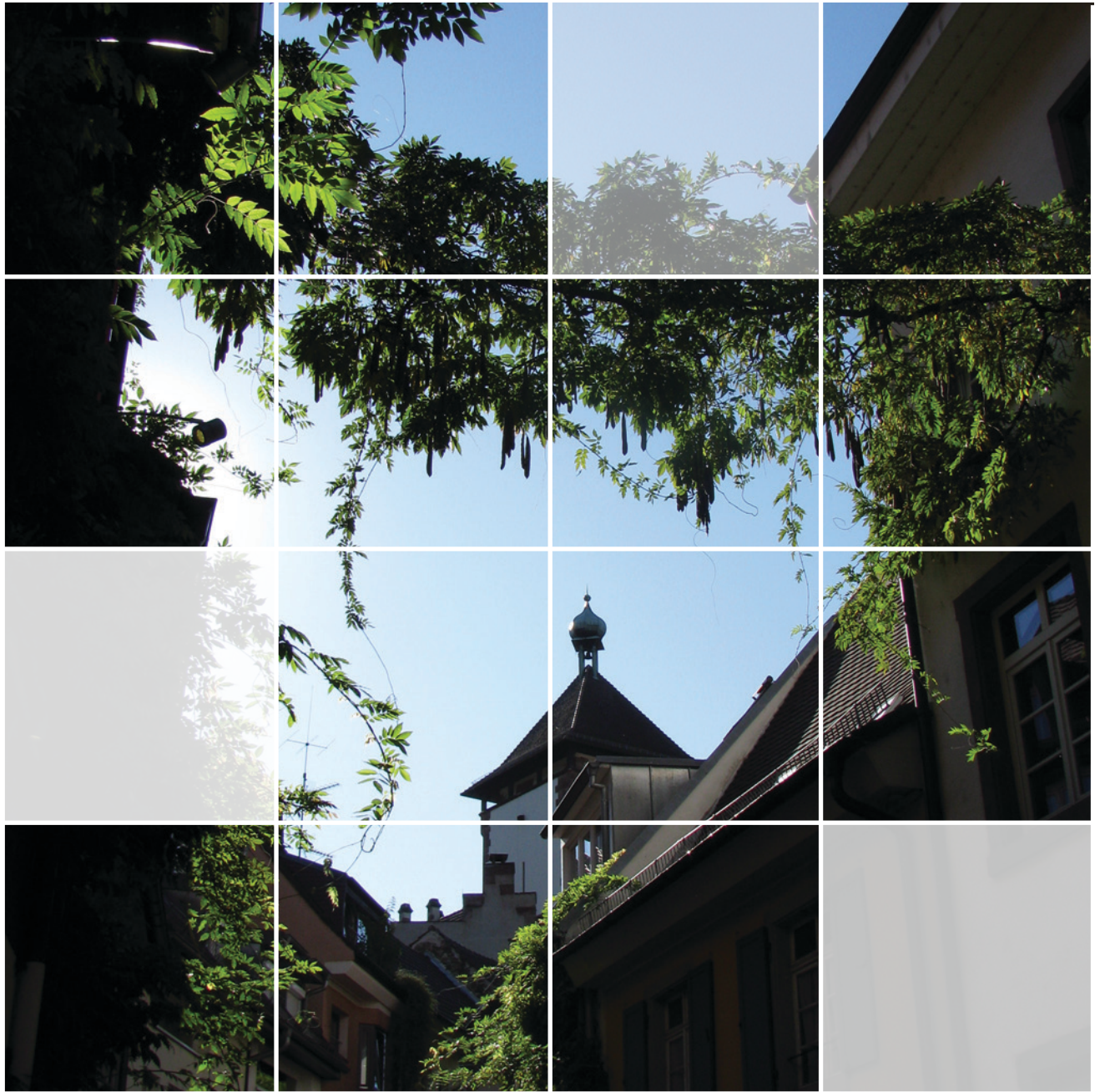
Prosessi aloitettiin käynnistämällä keskustelu Kaunaksen kaupungin virkamiesten sekä eri ryhmien ja yhteisöjen edustajien kanssa, millaisin toimin seudusta saataisiin muokattua asukkaille parempi asuinpaikka ja vierailijoita kiinnostava. Yhdessä todettiin, että kaikki halusivat seudulle kehitettävän kestävä kehityksen ehdot täyttävä liikenneverkosto. Erityisen tärkeää oli pyörätieverkoston kehittäminen ja Kaunaksen seudun pyörätiesuunnitelman laatiminen. Kaupungin ja seudun kuntien välisten liikenneyhteyksien parantamista halusivat kaikki.

Seudun asukkaita parhaalla mahdollisella tavalla palvelevan pyörätiesuunnitelman luomiseksi järjestettiin sidosryhmätapaamisia, joihin osallistui kuntien sekä paikallis- ja seututason viranomaisien edustajia, poliitikkoja ja järjestöjen edustajia. Ensimmäinen tavoite oli luoda käytännön visio

seudun tarpeista ja myöhemmin keskustella ja arvioida, täyttääkö suunniteltu pyörätieverkosto asetetut tavoitteet. Tapaamisissa myös varmistettiin, että suunnitelma vastaa naapurikunnissa jo tehtyjä suunnitelmia. Paikallisten sidosryhmien tapaamisilla oli merkittävä vaikutus suunnitteluprosessiin, koska niissä osallistujat saattoivat vaihtaa kokemuksia ja keskustella ideoista paikallisten sidosryhmien ja yhteisöjen kanssa. Jotta suunnitteluprosessi oli mahdollisimman avoin ja kaikki toimijat saatiin osallistumaan aktiivisesti, koordinoitiryhmä panosti hyvään viestintään kaikkien sidosryhmien kanssa.

Pyörätiesuunnitelma on valmis, ja suunnitelman toteutumisen varmistamiseksi se liitetään alueen yleiskaavaan ja Kaunaksen vuosien 2007–2013 seutustrategiaan. Asiakirja on tärkeä apu seudun pyöräilyverkoston kehittämistyössä.

Pyörätiesuunnitelman lisäksi projektin tuloksista voidaan pitää tärkeänä Kaunaksen kaupunkiseudun eri toimijoille välille luotua yhteistyöverkostoa, jonka avulla löydetään parhaat käytännöt kaupunkiseudun asuin ympäristön kehittämiseksi. Selvää on, että parempi kuntien välisen maankäytön suunnittelun koordinointi on välttämätöntä. Kaunaksen kaupungin ja sen seutukuntien vahvistuneet suhteet voivat avata ovia yhteistyölle myös muilla sektoreilla.



3

KAUPUNKISEUTUJEN OSALLISTAMINEN



3.1 YHDISTÄ JA SITOUTA – OSALLISUUS JA VIESTINTÄ

*Kuinka sidosryhmät osallistetaan onnistuneesti?
Miten eri ryhmille viestitään?*

Yhteistyö ei ole kestävää eikä palkitsevaa, jos yhteistyössä mukana olevat tahot eivät tunnusta yhteistyön mukanaan tuomia hyötyjä ja velvollisuuksia ja jos tahoilta puuttuu niihin liittyvää poliittista tahtoa, ymmärtämystä, kiinnostusta ja tietoisuutta. Jotta nämä edellytykset toteutuisivat, vaaditaan yhteisten päämäärien edistämistä sekä kaupunki- ja maaseutualueiden erilaisten tavoitteiden yhteensovittamista. Tehokas viestintä ja osallisuus ovat onnistuneen prosessin avaintekijöitä aina peruskartoituksesta tulosten arviointiin asti.

Tarvitaan sekä viestintä- että osallistamisstrategia. Osallistamisstrategiassa tulee määritellä, kenen tulisi osallistua ja mikä on kunkin osallistujan rooli. Kun kartoitat sopivia sidosryhmiä, mieti, keihin asia vaikuttaa tai ketkä voivat vaikuttaa asiaan. Kenellä on asiaan liittyvää tietoa, ja kuka voi tarjota tarvittavat resurssit ja asiantuntemuksen? On hyvä suunnitella etukäteen, miten viestintä ulkoisiin ja sisäisiin sidosryhmiin hoidetaan. Viestintä ja osallisuus liittyvät tiiviisti myös organisaation rakenteeseen.

SIDOSRYHMIEN ONNISTUNUT OSALLISUUS

Osallisuus on yksi integroidun johtamisjärjestelmän johtavista periaatteista. Eri sidosryhmille on tarjottava mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluprosessin keskeisiin vaiheisiin: vision muodostamiseen, tavoitteiden ja päämäärien määrittämiseen, kehityksen mittaamiseen ja arviointiin osallistumiseen. On kehitettävä strategioita sekä sisäisten että ulkoisten si-

dosryhmien osallistamiseksi. Ulkoisiin sidosryhmiin kuuluvat asukkaat, yksityiset maanomistajat, järjestöt, tutkijat, yrittäjät ja valtionhallinnon tahot, poliitikot sekä kaikki muut, joita suunnitelma voi koskea tai jotka voivat olla kiinnostuneita siitä. Ulkoisten osallistujien tehtävä sidosryhmien kokouksissa on tärkeä, sillä niillä on paikallista tietämystä ja laajempi näkökulma asioihin ja ne voivat antaa kriittistä palautetta suunnittelutoimien edistymisestä.

Sisäisiin sidosryhmiin kuuluvat prosessiin aktiivisesti osallistuvat kunnallis- ja seutuhallintoviranomaisten edustajat ja poliitikot. Käytännössä he ovat koordinointiryhmän tai sektoreiden välisen työryhmän jäseniä. Sisäiset sidosryhmät huolehtivat operatiivisesta toteutuksesta eli suunnitelman tai strategian



konkreettisesta, yksityiskohtaisesta laatisemisesta. Ne varmistavat, että suunnitelmat ja tavoitteet hyväksytään poliittisissa päätöksentekokelemissä. Sidosryhmien laaja-alaisella osallistumisella varmistetaan, että suunnitelluilla toimilla on laajempi hyväksyntä koko kaupunkiseudulla, koska paikallisilla toimijoilla on ollut mahdollisuus osaltaan vaikuttaa suunnitelmiin.

Sidosryhmien osallistamisen suunnittelu:

- Määritä sisäiset ja ulkoiset sidosryhmät sidosryhmäanalyysin avulla.
- Määritä sidosryhmäyhteistyön tavoite; onko tavoite entistä avoimempi päätöksenteko, tiedonsaannin lisääntyminen tai jonkin muun määritetyn tavoitteen saavuttaminen.

- Suunnittele, miten ja milloin eri sidosryhmät osallistuvat ja valitse eri ryhmille viestintä- ja osallistamistavat.
- Varmista, että jokainen osanottaja tietää roolinsa ja sen, miten he voivat osallistua hankkeeseen.

OSALLISTAVAN SUUNNITTELUN EDUT

Integroidussa johtamisjärjestelmässä osallisuusprosessit ovat strategisen päätöksenteon keskeinen osa. Johtamisjärjestelmässä myös painotetaan osallisuutta osana jokaista vaihetta. Vaarana kuitenkin on, että osallisuusprosessi toteutetaan päätöksenteon rinnalla eikä olennaisena osana sitä.

Neljä argumenttia osallistavan päätöksenteon ja suunnittelun tueksi:

1. Osallisuusprosessit lisäävät sidosryhmien ja poliittisten päättäjien välistä luottamusta.
2. Osallisuusprosessit tekevät demokraattisesta prosessista entistä avoimemman, koska kansalaiset voivat vaikuttaa päätöksentekoon näkyvästi ja ymmärtää päätöksentekoa vaalien välilläkin.
3. Osallisuus voi parantaa projektien tuloksia: eli jos sidosryhmät osallistuvat, kertyvän tiedon määrä on suurempi kuin tilanteissa, joissa vain muutama suunnittelija tai konsultti tekee työn.
4. Laaja konsensus ja osallistuminen suunnitteluun varmistavat, että strategiat ja toimenpiteet ovat toteuttamiskelpoisia ja ne hyväksytään nyt ja tulevaisuudessa.

TEHOKASTA VIESTINTÄÄ

Viestinnässä on ratkaisevan tärkeää löytää yhteinen tarina, keskeisin välitettävä pääviesti. Käytetyt menetelmät ja välitettävä viesti vaihtelevat kohderyhmän mukaan. Olipa kyseessä yhteinen alueellinen pyörätiesuunnitelma tai yleiskaava, sinun on ”myytävä” kehittämäsi idea muiden kuntien työntekijöille sekä suunnittelijoille, poliitikoille ja hallinnon esimiehille. Heidät on saatava vakuuttuneiksi eduista, jotka tiettyjen alojen yhteissuunnittelulla ja -toiminnailla voidaan saavuttaa.

Suuren yleisön keskuudessa tärkeintä on lisätä ihmisten tietoisuutta asiasta ja vakuuttaa erilaiset ryhmät siitä, että heidän mielipiteensä on suunnittelu-prosessin kannalta arvokas ja tarpeellinen. Ihmisten on ymmärrettävä, että he voivat oikeasti vaikuttaa oman elinympäristönsä muovaamiseen. Kun viestit ulkoisten sidosryhmien kanssa, vältä vaikeaa ammattikieltä. Ihmisten kiinnostus ja tietoisuus auttaa saamaan asialle myös poliittista tukea. Se myös lisää kansalaisten tietämystä suunnitteluprosessista.

Organisaatorakennetta suunnitellessa on tärkeää selvittää, mitä kuntien välisiä ja kuntien sisäisiä tieto- ja viestintärakenteita on käytössä. Onko olemassa sellaisia yleisiä keinoja, joilla tavoitetaan joka puolella kaupunkiseutua elävät kansalaiset? Tekevätkö poliittiset päätöksentekijät jo nyt yhteistyötä keskenään? Onko alueella olemassa keskustelufoorumi, jossa maankäytön suunnittelua koskevia asioita voidaan käsitellä?

Muista, että:

- kun osallisuus ja viestintä on hoidettu hyvin, poliitikot ovat todennäköisesti hankkeessa vahvasti mukana, yhteistyö sidosryhmien kanssa on läheistä ja alueen asukkaat osallistuvat aktiivisesti.
- julkisen sitouttamisen onnistuminen riippuu hyvin paljon hankkeen aiheesta ja laajuudesta: paikalliset ja konkreettiset asiat vahvistavat sidosryhmien sitoutumista ja kiinnostusta.





ÖREBRO: OSALLISTUMISTA JA ELÄMÄNLAATUA

Kansalaisten osallistuminen maankäytön suunnitteluun ja kyky vaikuttaa siihen ovat keskeisiä tekijöitä hyvien elinympäristöjen suunnittelussa Örebron ja Lekebergin kunnissa. Nämä kunnat ovat käynnistäneet yhteisen liikenne-, asumis- ja palvelusuunnitteluprosessin kuntien yhteisellä raja-alueella. Yhteisen yleiskaavaprojektin eräs tärkeä osa-alue on yrittää löytää parempia keinoja sitouttaa kansalaisia, jotka jäävät usein tavanomaisten osallistumisprosessien ulkopuolelle. Asukkaiden yleisen hyvinvoinnin lisäämiseksi tarvitaan uusia tapoja, joilla ihmiset voivat ilmaista mielipiteitään ja tuoda esille elinympäristöään koskevia muutostarpeita.

Yksi kehitetty menetelmä, joka vahvistaa lasten ja nuorten osuutta kaupunkisuunnittelussa, on helpotajuisten (lapsille tarkoitettujen) karttojen tuottaminen paikkatietojärjestelmän avulla. Menetelmän on kehittänyt Ruotsin maatalousyliopisto (Swedish Agricultural University, SLU), perustuen Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien julistukseen. Menetelmä on tietokonepohjainen ja tarkoitettu 10-vuotiaille ja sitä vanhemmille lapsille. Menetelmää käytettiin onnistuneesti NEW BRIDGES -projektissa.

Yhteistyö lasten kanssa Örebron kaupunkiseudulla aloitettiin selvittämällä lapsille, mitä kaupunkisuunnittelu tarkoittaa ja mitä oikeuksia lapsilla on oman mielipiteensä ilmaisemiseen. Tietokoneohjelman avulla lapset kertoivat mielipiteensä elinympäristöstään. Lapset merkitsivät digitaalisiin karttoihin kotinsa sijainnin, koulureittinsä, vapaa-ajallaan käyttämänsä paikat ja tiet, suosikkipaikkansa sekä paikat, jotka he kokivat vaarallisiksi tai epämiellyttäviksi. Tulokset osoittivat, että se, miten lapset havain-

noivat elintilaansa, eroaa siitä, miten aikuiset havainnoivat samaa tilaa. Lapset eivät ajattele tai leiki odottamallamme tavalla. Jotkin yllättävät paikat saattoivat osoittautua vaarallisiksi, ja tietyt odottamattomat paikat koettiin mukaviksi leikkimiseen ja oleskeluun.

”Tulokset ovat kattavia, ja niiden mielenkiintoisessa kartta-aineistossa on paljon tietoa! Uudessa yleiskaavassa meidän on otettava huomioon lasten näkemykset elämänlaadusta heidän omassa elinympäristössään”, sanoo projektinjohtaja Christin Gimberger Örebron kaupunkisuunnitteluvirastosta.

Lasten osallistumismenetelmien ohella Örebron kaupunkiseudulla on pyritty kehittämään tehokkaampia tapoja hyödyntää yksilöllisiä näkökulmia suunnittelussa. Yleiskaavaprosessin aikana on kehitetty uusia tapoja sitouttaa kansalaisia hankkeeseen. On tärkeää varmistaa, että näitä uusia ja osallistavia suunnittelutyön metodeja voidaan käyttää tulevaisuudessakin ja että ne omaksutaan olennaiseksi osaksi suunnitteluprosessia.

Örebron kaupungin julkisen terveydenhuollon suunnittelija Eva Järliden kertoo: ”Tarvitaan entistä avoimempia prosesseja, jotka ovat lähempänä kansalaisia ja mahdollistavat eri ryhmien välisen avoimen keskustelun ja vuorovaikutuksen. Tarvitsemme kuntarajat ylittävää yhteistyötä ja uusia menetelmiä kansalaisten osallistamiseksi. Meidän täytyy luoda yhteisiä menetelmiä kestävästä suunnittelusta ja työskentelystä varten. Kaikkea tätä tarvitaan. Houkuttelevien kaupunkiseutujen suunnittelussa on huomioitava kunkin ongelman sosiaaliset, taloudelliset ja ekologiset puolet.”



3.2 TUEN HANKKIMINEN – POLIITTINEN SITOUTUMINEN

*Miten poliitikot saadaan mukaan?
Millainen rooli heillä on prosessissa?*

Poliittisella sitoutumisella on merkittävä rooli suunnitelmien ja strategioiden toteuttamisessa. Jotta kaupunkiseutua koskevat uudet tavoitteet saadaan onnistuneesti mukaan keskusteluun, tarvitaan runsaasti poliittista tahtoa ja hyötyjen selkeää tunnistamista. Suunnitelma voi olla hyvin laadittu ja selkeätavoitteinen, mutta projekti ei kuitenkaan onnistu odotetusti, elleivät kaupunkiseudun jokaisen kunnan poliittiset päätöksentekijät ja muut sidosryhmät tue prosesseja ja suunnitteluvaiheessa asettuja tavoitteita.

Vaihda jatkuvasti tietoa poliitikkojen kanssa heti prosessin alusta alkaen. Järjestä epävirallisia tapaamisia poliittisten johtajien, kaupunginjohtajien sekä suurten poliittisten ryhmien ja eri lautakun-

tien kanssa. Näin voit antaa heille tietoa vetämäsi prosessin merkityksestä. Koska eri kuntien toimijat voivat pelätä menettävänsä kontrollin tiettyihin asioihin ja pahimmillaan poliittisen riippumattomuutensa, luottamuksen herättäminen on olennaista. Paikallis- tai aluepoliitikkojen kaltaiset avainhenkilöt avaavat tärkeitä ovia ja luovat mielipiteitä, kun halutaan lisätä kaupunki- ja maaseutualueiden välisen vuorovaikutuksen määrää ja parantaa sen laatua.

KUINKA SAADA POLIITIKOT KIINNOSTUMAAN HANKKEESTA

Aiheesta riippumatta korosta aina hankkeen etuja ja anna poliitikoille konkreettisia esimerkkejä siitä, mitä pitää tehdä. Kerro heille esimerkkejä, miten asukkaiden arkielämää voidaan parantaa, miten ihmiset saataisiin käyttämään enemmän joukkoliikennettä, millaisilla alueilla ihmiset haluavat asua ja millaisia palveluja he haluavat käyttää. Selitä poliitikoille, millaisia vaikutuksia suunnitelmilla odotetaan olevan ja miten kaupunkiseutu hyötyy niistä. Pyydä poliitikkoja osallistumaan konkreettisiin toimiin ja kutsu heidät kokouksiin, joissa asioita käsitellään. Näin saat heidät ymmärtämään hankkeen perusongelmat ja varmistat, että he sitoutuvat hankkeeseen pitkäjänteisesti. Houkuttele mukaan poliitikkoja, jotka ovat kiinnostuneita siitä erityisalueesta (kaupunkisuunnittelusta, sosiaaliasioista, liikennesuunnittelusta tai palvelurakenteen suunnittelusta jne.), jolle projektisi sopii parhaiten. Varmista, että mukana on tarpeeksi monta eri sektoreita ja kuntia edustavaa poliitikkoa.

Poliittisen tuen saaminen projektille on ratkaisevan tärkeää, jotta vältetään tilanne, jossa projekti tai tavoitteet eivät sovi yhteen poliittisen päätöksenteon



ja kuntien tavoitteiden kanssa. Maankäytön suunnittelua koskevat päätökset tehdään viime kädessä kuntien nykyisiin strategioihin ja visioihin (poliittisessa päätöksenteossa sovittuihin prioriteetteihin) sopiviksi. Poliitikoilla on vaikutusvaltaa.

Kuinka toimia käytännössä

- Järjestä tapaamisia poliitikkojen kanssa projektin jokaisessa ratkaisevassa vaiheessa, jossa tehdään tärkeitä päätöksiä.
- Selitä ja perustele projektin mahdolliset edut selkeästi.
- Korosta kokonaisvaltaisen lähestymistavan ja yhteistyön merkitystä seutusuunnittelussa.
- Poliittisten tahojen ja sidosryhmien kanssa on keskusteltava ennen kuin otetaan yhteyttä tiedotusvälineisiin projektin tulosten julkistamiseksi.
- Jokaisella tulisi olla tarkoituksenmukainen rooli projektin toteuttamisessa ja kyky antaa oma panos prosessiin.
- Ota huomioon tarvittavat resurssit, odotettu aikataulu ja toteuttamissuunnitelma.



EU:N VIHREÄ KIRJA ALUEELLISESTA KOHEESIOSTA (CEC, 2008)

Alueiden kilpailukyky ja menestys riippuu asukkaiden ja liike-elämän kyvystä hyödyntää seudun hyviä puolia parhaalla mahdollisella tavalla. Alueellista koheesiota käsittelevä vihreä kirja korostaa toiminnallisten alueiden ja välitason hallinnon merkitystä tasapainoisen alueellisen kehityksen kannalta. Keskittämiseen ja yhteyksien luomiseen liittyviä ongelmia voidaan ratkoa tehokkaasti ainoastaan eri tasojen tiiviillä yhteistyöllä ja paremmalla hallinnolla. Rajat ylittävän yhteistyön lisäksi vihreässä kirjassa tunnustetaan sektorienvälisen integraation merkitys: useat alueiden ongelmat koskevat monia sektoreita. Tehokkaat ratkaisut edellyttävät sen vuoksi integroitua lähestymistapaa sekä yhteistyötä asiassa osallisina olevien viranomaisten ja sidosryhmien välillä.



YHTEISEN MAANKÄYTTÖSTRATEGIAN LAATIMINEN TURUN KAUPUNKISEUDULLE

NEW BRIDGES -projektin pilottihankkeiden rinnalla Turun seudulla on kehitetty Turun kaupunkiseudun rakennemallia 2035. Se on yhteinen maankäytön strategia 14 varsinaissuomalaiselle naapurikunnalle. Rakennemalli syntyi hallituksen alulle panemasta kansallisesta kuntauudistusaloitteesta. Se on jatkoa PARAS-projektille, jonka tarkoituksena oli järjestää uudelleen ja integroida seudulliset palvelurakenteet. Suunnitteluprosessi alkoi vuonna 2010, ja sen on tarkoitus päättyä vuoden 2012 alkupuolella.

Mallin pääasiallisena tavoitteena on ollut löytää yhteinen visio sekä tärkeimmät Turun seudun pitkän aikavälin kehitysratkaisut. Mallin määrällisenä tavoitteena on seudun asukasmäärän kasvattaminen 75 000 asukkaalla. Yleisesti tähdätään kaupunkiseudun kilpailukyvyyn ja houkuttelevuuden parantamiseen sekä ilmastonmuutoksen hidastamiseen. Strategian tavoitteena on luoda yhteiset tavoitteet kaikille merkittävälle maankäyttötoimille, huomioiden kaupungin viheralueverkoston. Näihin toimiin kuuluvat esimerkiksi asuminen, yritystoiminta, palvelujen tarjonta, liikenne ja logistiikka.

Suomen kunnat suunnittelevat maankäyttöään varsin itsenäisesti. Alueellinen yhteistyö onkin usein ollut melko haastavaa, sillä kunnissa on totuttu pitämään toisia kuntia ennemmin kilpailijoina kuin

yhteistyökumppaneina. Vaikka suunnitelma ei ole laillisesti sitova, sen merkitys on suuri, sillä se on ensimmäinen integroitu suunnitelma, jolle on saatu seudun kuntien laaja hyväksyntä.

Menetelmät, joita käytettiin sidosryhmäkokousten organisointiin ja poliitikkojen laajempaan sitouttamiseen, otettiin suoraan NEW BRIDGES -projektista. Vaikka suunnitteluprosessin aikataulu olikin tiukka, prosessin avoimuus ja erilaisia sidosryhmiä sitouttava lähestymistapa ovat saaneet kiitosta, kertoo Varsinais-Suomen liiton projektisuunnittelija Mikko Laaksonen. Yksittäisillä asukkailla sekä eri kuntien paikallisilla sidosryhmillä ja aluehallintoviranomaisilla on ollut useita tilaisuuksia sekä kommentoida että ohjata ja arvioida suunnitelmaa sidosryhmäkokousten ja julkisten kuulemisten yhteydessä. Niitä on järjestetty projektin alussa laaditun osallistumista ja tiedonjakamisstrategian mukaisesti. Korkean tason kunnallispoliitikoista, kaupungin virkamiehistä ja seututason toimijoista koostuva johtoryhmä on koordinoinut koko prosessia.



4

SUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN



4.1 TOIMEENPANO – TOTEUTTAMINEN JA VALVONTA

Kuinka asiat toteutetaan ja aikaansaannoksia seurataan?

Miten valvonnan avulla päästään takaisin oikealle tielle?

Prosessien toteuttaminen on aina vaativa tehtävä, koska siinä on organisoitava ja koordinoitava monia yhtäaikaista toimintoja. Toteutus onnistuu parhaiten, kun toiminta on suunnitelmallista, organisaation rakenne on sopiva, viestintä on hyvää ja kaikki sidosryhmät ovat sitoutuneita. Eri kuntien välisessä yhteistyössä on haasteita, jotka liittyvät useille hallinnollisille yksiköille jaettujen tehtävien ja vastuiden hallintaan ja koordinointiin. Koordinointiryhmä vastaa siitä, että aikaisemmin sovitut

tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi laadittu suunnitelma toteutuvat. Tehtäväjaon on kuitenkin oltava selkeä. Koordinointiryhmä huolehtii sektorien välisen työryhmän sitouttamisesta tarvittavissa toteutuksen vaiheissa. Suunnitelluista toimista riippuen koordinointiryhmä voi harkita toteutuksen joidenkin vaiheiden ulkoistamista ulkopuolisille asiantuntijoille, kuten konsulteille. Tärkeintä on, että koordinointiryhmällä on koko ajan selvä kokonaiskuva prosessista.

Toteutuksen suunnittelu

- Varmista, että sektorien välisessä työryhmässä on mukana tarpeeksi sidosryhmiä eri sektoreilta ja eri kunnista.
- Perusta epävirallinen keskustelufoorumi eri toimijoita varten.
- Varmista, että jokainen sitoutuu yhteisiin päämääriin ja tavoitteisiin ja ymmärtää kehyksen, jonka puitteissa työskennellään.
- Tarkista, onko kuntien eri virastojen välinen viestintä riittävää.
- Selvitä ja määritä sopivat toimet, joiden avulla tavoitteet toteutetaan käytännössä.
- Harkitse, tuleeko sidosryhmien kanssa laatia muodollisia sopimuksia.



TOIMIEN VALVONTA

Pelkkä toimien toteuttaminen ei riitä. Yhtä tärkeää on valvoa niitä ja vertailla, vastaavatko ne alkupe-
räisiä tavoitteita ja päämääriä. Valvonta tarkoittaa
suoritettavien toimien säännöllistä havainnointia ja
kirjaamista. Valvonnan suurin hyöty on siinä, että
sen avulla voidaan muokata toimia haluttuun suun-
taan, mikäli hanke ei edisty sovitussa aikataulussa.
Valvonta auttaa silloin tuottamaan päivitettyä tie-
toa edistymisestä poliitikoille ja muille sidosryhmil-
le sekä arvioimaan kaikkien prosessiin osallistuvien
organisaatioiden suoritusta. Hyvä valvonta- ja arvi-
ointiprosessi sitouttaa kaikki sidosryhmät ja on hyö-
dyllinen niille, jotka ensi sijassa vastaavat prosessin
koordinoinnista.

Näin hyvä valvontaprosessi onnistuu:

- Merkitse suoritettut toimet muistiin ja kerää
niihin liittyvät tiedot säännöllisesti.
- Laadi realistinen aikataulu.
- Määritä selkeät tavoitteet ja suoritusta mit-
taavat indikaattorit.
- Vaadi, että toteutukseen liittyvistä toimista
raportoidaan.
- Järjestä sidosryhmien tapaamisia koordinoi-
nin avuksi sekä anna mahdollisuus vertaisar-
viointiin ja kannusta myös muita siihen.

EUROOPAN UNIONIN STRATEGIA ITÄMEREN ALUEELLE (EUSBSR, 2009)

Ensimmäisenä makroaluestrategiana EU:n Itämeren alueen strategia (eli BSR-strategia) lähestyy unionin
aluepoliittisen strategian käyttöönottoa uudesta kulmasta. Tämä sektorien välinen strategia rakentuu neljälle
peruspilarille: ympäristönsuojelu, taloudellinen menestyvyys, vetovoimaisuus ja yhteyksien toimivuus sekä
turvallisuus. Strategia sisältää 15 prioriteettialuetta, joille on määritetty noin 80 niin kutsuttua lippulaivahan-
ketta sekä 10 horisontaalista toimea, jotka edistävät alueellisen yhtenäisyyden tavoitteita.

BSR-strategia toimii EU:n makroaluestrategioiden kehityksen edelläkävijänä, joiden merkitys tulevaisuudessa
todennäköisesti vain kasvaa. BSR-strategia käsittelee kuitenkin vain vähän kaupungin ja maaseudun välistä
yhteistyötä, koska siinä ei eritellä seutujen sisäisiä alueita, esimerkiksi kaupunki- ja maaseutualueita, niiden
alueellisten ominaispiirteiden mukaan. Strategia käsittelee koko Itämeren aluetta homogeenisena alueena.
BSR-strategia etsii vielä paikkaansa EU:n makroaluepolitiikan kehityksen dynamiikassa ja aloitteiden joukossa.

Lisäksi Itämeren alueella toimii runsaasti valtion ja järjestösektorin sidosryhmiä, organisaatioita, säätiöitä,
verkostoja ja neuvostoja (VASAB, CBSS-Baltic 21, Pohjoismaiden neuvosto ja Itämeren kaupunkien liitto). Lä-
hes kaikilla niistä on omat strategiansa, ohjelmansa ja/tai toimintasuunnitelmansa, jotka vaikuttavat yleiseen
makroalueita koskevaan aluepolitiikan kehitykseen ja dynamiikkaan.



4.2 VALMISTAUTUMINEN SEURAVALLE KIERROKSELLE – ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

Miksi arviointia tarvitaan?

Miten tuloksia voidaan hyödyntää tulevaisuuden suunnittelutyössä?

Prosessin viimeinen vaihe on arviointi. Arviointi on ennalta suunniteltua ja järjestelmällistä, ja siinä mitataan prosessin saavutuksia vertaamalla niitä määritettyihin arviointikriteereihin. Arviointi on tarpeen, jotta ymmärretään, miksi jossain on onnistuttu tai epäonnistuttu ja ovatko tapahtuneet muutokset merkittäviä. Miten ihmisten elämänlaatua on parannettu? Mitkä ovat tärkeimmät kaupungin ja maaseudun yhteistyön tulokset? Arvioinnin kannalta on tärkeää, että aiempien vaiheiden seuranta on ollut järjestelmällistä. Näin toteutuksen puutteet ja onnistumiset voidaan tunnistaa. Tämä auttaa määrittämään, mitä tarvitaan seuraavaksi.

Arvioinnin tulokset raportoidaan päätöksentekijöille, jotta he ovat tietoisia toimiensa vaikutuksista ja jotta heillä on vahvat perusteet päätöksenteolle jatkossa. Parhaimmillaan voidaan osoittaa, että koko prosessi on täyttänyt tehtävänsä ja että sitä pitää jatkaa. On tärkeää varmistaa, että poliitikot ja muut sidosryhmät pysyvät tietoisina hankkeen edistymisestä, jotta heiltä saadaan hyväksyntä jatkotoimille. Sidosryhmien tulee myös voida esittää mielipiteensä prosessista.

Arviointi on tärkeää kansalaisten tietoisuuden ja ymmärryksen lisäämisen kannalta. Toteutettujen toimien tulosten julkaiseminen luo avoimuutta. Tulosten jakaminen on kuitenkin suunniteltava erilaisten kohderyhmien tarpeisiin ja vaatimuksiin sopivaksi. Asukkaat ovat eniten kiinnostuneita konkreettisista vaikutuksista, joita suunnitelmilla on heidän arkielämäänsä. Poliitikot puolestaan saat-

tavat haluta tietoja suunnitelmien toteuttamiseen tarvittavista resursseista ja investoinneista.

Muistilista:

- Suorita arviointi toteutettujen toimien järjestelmällisen seurannan perusteella.
- Keskustele arvioinnin tuloksista eri sidosryhmien ja poliitikkojen kanssa.
- Kun kerrot arvioinnin tuloksista kansalaisille, käytä erilaisia keinoja kuten graafisia ja suullisia esityksiä, yhteenvetoja ja keskusteluja.
- Kun pohdit, mitä pitää tehdä seuraavaksi ja miten tuloksia voi käyttää lisäparannusten tekemiseen, hyödynnä arviointituloksia. Mieti, onko tarvetta tehdä uusi peruskartoitus.



INTEGROITUA LIIKENNESUUNNITTELUA PUOLASSA

Jelenia Góran piirikunta sijaitsee Ala-Sleesian lounaisosissa ja koostuu viidestä maaseutu- ja neljästä kaupunkikunnasta. Kun siellä alettiin pohtia, miten seudun elämänlaatua voitaisiin parantaa, oivallettiin nopeasti, että alueella tarvittiin koko seutua palveleva integroitu liikennejärjestelmä. Seudun olemassa oleva liikennejärjestelmä oli hajanainen, hidas ja painottui yksityisliikenteeseen. Julkisen liikenteen käyttöaste jäi melko alhaiseksi. Lisäksi parannuksia tarvittiin seudun ja Jelenia Góran pääkaupungin välisiin yhteyksiin.

Integroitua liikennejärjestelmää alettiin suunnitella eri tahojen välisessä yhteistyössä, ja siinä hyödynnettiin useita liikennemuotoja kuten pyöräilyä, rautatie- ja bussiyhteyksiä. Puolalaiset maankäytön suunnittelun asiantuntijat arvioivat seudun olemassa olevaa liikennejärjestelmää ja johtivat selvityksen pohjalta kehitetyn uuden suunnitelman laatimistyötä. Seudulla järjestettiin viisi paikallisten sidosryhmien kokousta, joiden tarkoituksena oli sitouttaa useita ryhmiä suunnitteluprosessiin.

Kokouksiin osallistui edustajia monelta taholta: mukana oli Ala-Sleesian seudun ja Jelenia Góran poviaatin julkishallinnon viranomaisia, paikallisia rautatieorganisaatioita, bussiyhtiöiden, pyöräilijöiden, kuljetuspuolen edustajia ja maankäytön suunnitteluorganisaatioita. Kokouksissa osanottajilta kysyttiin mielipiteitä asiantuntijoiden ideoista ja suunnittelusta. Lisäksi oli mahdollista keskustella suunnitelman eri vaihtoehdoista sekä muista suunnitelmaa

koskevista näkökohdista. Kokouksessa tehdyt ehdotukset analysoitiin ja otettiin huomioon suunnitelman kehityksessä. Suunnitteluprosessiin osallistui yli 100 eri organisaatioiden edustajaa, joiden kanssa yhteistyön odotetaan jatkuvan projektin valmistuttua.

“Paikallisten sidosryhmien kokouksissa seudun ja Jelenia Góran poviaatin eri organisaatioita edustavat sidosryhmät pääsivät keskustelemaan asioista saman pöydän ääressä. Kokousten ansiosta aluekehityksen parissa työskentelevät ihmiset pääsivät tapaamaan toisiaan, keskustelemaan avoimesti ja vaihtamaan mielipiteitä ja ideoita”, sanoo Ala-Sleesian voivodikunnan projektikoordinaattori Katarzyna Pisarek. Hän jatkaa: “Kokoukset edistivät seutu- ja paikallisviranomaisten vuoropuhelua, ja niissä voitiin käydä läpi kohdattuja haasteita paikallisyhteisöjen edustajien kanssa”. Sidosryhmät painottivat, että Jelenia Góran poviaatissa tarvitaan ehdottomasti eri organisaatioiden laajaa ja integroitua yhteistyötä.

Integroidun liikennejärjestelmän suunnitelma on nyt valmis. Siihen sisältyy eräs äärimmäisen tärkeä aluetta koskeva asia: miten ihmisten liikkumisen helpottaminen kestävästi ja integroidusti myös parantaa alueella elävien ja vierailevien ihmisten elämänlaatua.



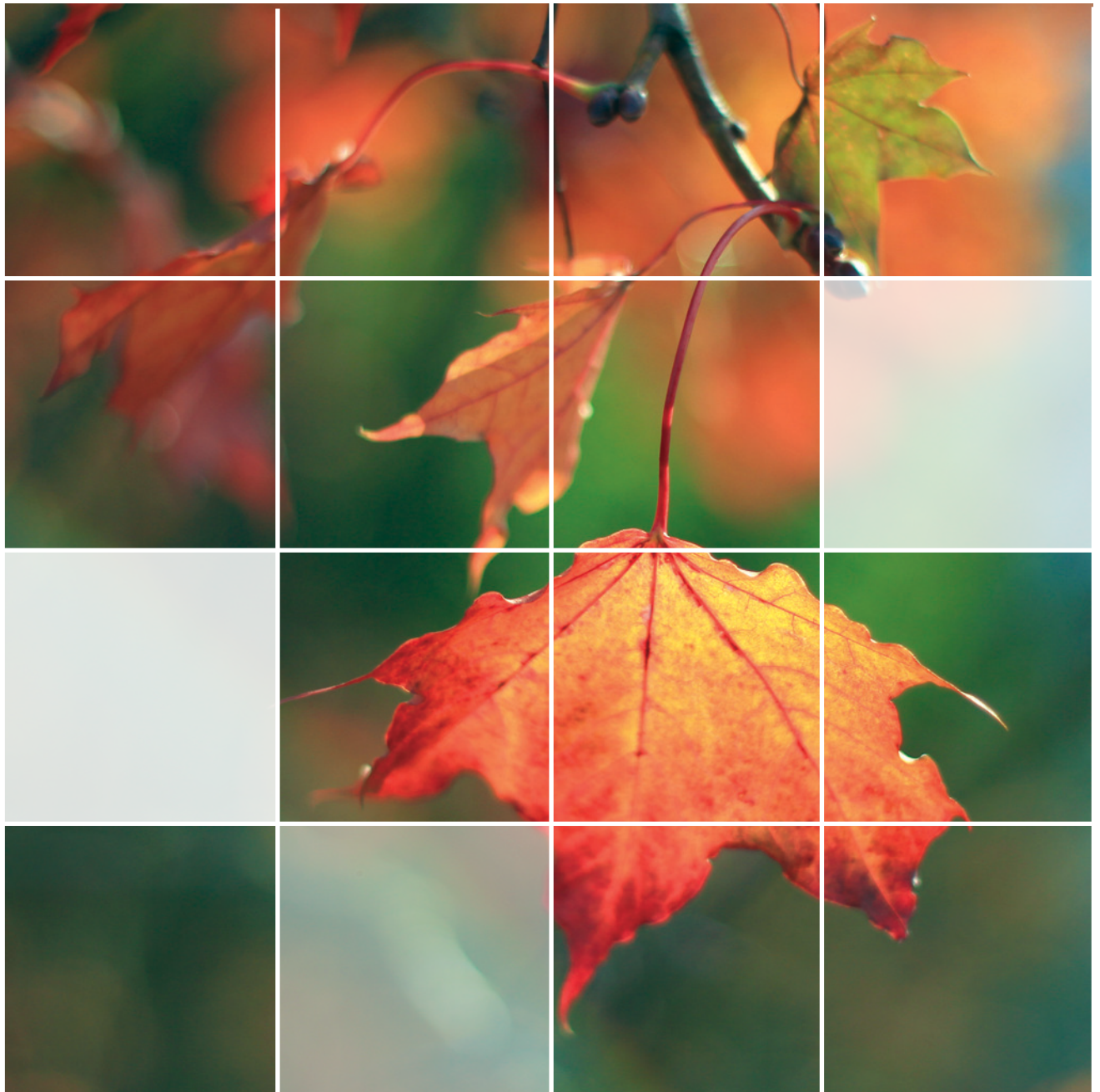
HIIDENMAAN VERTAISVIERAILUT JA MUILTA OPPIMINEN

NEW BRIDGES-projektin vertaisvierailut, eli opintomatkat joilla perehdyttiin toisten projektikumppaneiden toimiin ja kokemuksiin, olivat tärkeässä asemassa kaupunkiseuduilla toteutettavien pilottihankkeiden kehittämisessä. Jokaisen kaupunkiseudun edustajat vierailivat vähintään yhden sellaisen projektikumppanin luona, jota he pitivät esimerkkinä heidän omaa työtään tukevasta parhaasta käytännöstä. Näiden tapaamisten tuloksena sekä vierailijat että isännät saivat käsityksen muissa Itämeren alueen valtioissa tehdystä työstä. He myös saivat mukaansa uusia ideoita sekä lisäkipinän kehittää kaupungin ja maaseudun vuorovaikutusta ja elämänlaatua omalla kaupunkiseudullaan.

Vertaisvierailut olivat avuksi myös Hiidenmaan pilottihankeeseen, eli Kärölan sataman lähialueen asemakaavan kehitystyössä. Hiidenmaan projektin edustajat vierailivat Hampurissa ja Turun saaristossa. Hiidenmaan kunnanhallituksen projektisuunnittelija Annely Veevo kuvaa vertaisvierailuja hyödyllisiksi, koska niiden avulla opitaan muilta ja saadaan tuoreita ideoita omaan työhön.

Pohtimalla toisella alueella tehtyjä toimia on helpompaa ymmärtää ja arvioida omia toimintatapojaan erilaisesta näkökulmasta. Näin voidaan myös estää muualla tehtyjen virheiden toistuminen. Kaikkeahan ei aina tarvitse keksiä itse.

Veevo toteaa myös, että Hampurissa osavaltion satama-alueen kehittämistyö, johon sisältyi uuden puistokadun ja uusien asuinalueiden rakentaminen, teki heihin hyvin suuren vaikutuksen. Turun saariston satamissa mieleen jäi satamien turvallisuus. "Suomalaisilla on vuosikymmenien kokemus pienten satamien kehittämisestä. Suomessa on onnistuttu tekemään niistä taloudellisesti elinkelpoisia ja näin varmistamaan niiden toiminnan jatkuminen. Opintomatkani antoi meille paljon uutta voimaa kehittää omaa satama-alueitamme. Meillä on paljon opittavaa molemmilta yhteistyökumppaneilta. Projektin ansiosta Hiidenmaan maakuntahallitus näkee nyt koko saaren uudessa valossa".



5

JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 INTEGROITUJEN KAUPUNKISEUTUJEN KEHITTÄMINEN

Erilaisten suunnitteluprosessien integrointi ei onnistu hetkessä. Sama pätee kaupunkiseutujen päätöksenteon yhtenäistämiseen. Muutokset tapahtuvat vaiheittain, ja tarvitaan keskinäistä luottamusta ja yhteisten etujen ymmärtämistä. Tuloksia saadaan aikaan vain, kun alueen toimijoiden vuorovaikutus on aitoa ja keskustelu avointa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että toimijat tuodaan saman pöydän ääreen keskustelemaan yhteisistä ideoista ja ratkaisuista.

Tähän mennessä opitun perusteella on jo selvää, että integroitu suunnittelutyö ei edellytä totuttujen tapojen suurta muuttamista. Integroidussa johtamisjärjestelmässä normaalit kehitys- ja suunnitteluvaiheet käydään läpi järjestelmällisesti, mutta yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Malli sisällyttää toimet (kuten sidosryhmien sitouttamisen ja vuoropuhelun poliitikkojen kanssa), jotka tapahtu-

vat usein rinnakkain tai erillisinä, selkeäksi osaksi suunnitteluprosessia. Näin ne auttavat kehittämään suunnittelutyötä entistä avoimempaan, osallistavampaan ja vuorovaikutteisempaan suuntaan.

PIENET ASIAT VOIVAT SAADA AIKAAN SUURIA PARANNUKSIA

Joskus on parempi aloittaa hanke pienimuotoisesti ja rajata sidosryhmien määrää, vaikka tavoitteet olisivatkin korkealla. Lähtökohtana voi olla yhteinen liikennesuunnitelma tai yhteisten palvelujen tarjoaminen yli kuntarajojen. Keskinäisen luottamuksen rakentaminen, yhteisen työskentelytavan luominen ja viestintäkanavien avaaminen eri sektorien tai suunnitteluosastojen välille vie aikaa. Jokainen näistä edellyttää merkittävää henkilökohtaista panosta prosessiin osallistuvilta henkilöiltä. Kun suhteet on kerran luotu, yhteistyön laajentaminen muille sektoreille helpottuu merkittävästi. Tämän osoittavat jotkut tässäkin oppaassa kuvatut esimerkit.

Integroitua suunnittelutyötä tai kaupungin ja maaseudun välisen vuoropuhelun parempaa hallintaa ei myöskään voida katsoa yksittäisiksi projekteiksi. Ne muodostavat jatkuvan suunnitteluprosessin, joka tähtää yhtenäisempien ja toimivimpien kaupunkiseutujen kehittämiseen. Tällöin yhdeksi tärkeimmistä kysymyksistä nousee se, miten alueen kuntien erilliset suunnittelutoimet saadaan integroitua yhtenäiseksi strategiseksi maankäytön suunnitteluprosessiksi.

Saavutettujen tulosten perusteellisen arvioinnin merkitys korostuu, kun yhteistyöprosessia halutaan jatkaa. Tarvitaan koko kaupunkiseudun kattavaa tehokasta viestintää, jotta työlle ja tuloksille saadaan



poliittinen ja laajempi hyväksyntä. Arviointia tarvitaan myös projektin ollessa lähes valmis ja kun on aika tehdä toinen projektikierros ja asettaa uudet tavoitteet. Houkuttelevien kaupunkiseutujen suunnitleminen on jatkuva prosessi.

MIKSITÄMÄ KAIKKI ON TÄRKEÄÄ?

Suunnittelulla tulee ensisijaisesti pyrkiä parantamaan asukkaiden mahdollisuuksia elää, työskennellä ja viettää vapaa-aikaansa seudulla kuten he haluavat. Kuntien arvokkain valtti ovat kuntalaiset. Seudun houkuttelevuus ja kilpailukyky riippuu asukkaiden hyvinvoinnista, joka taas liittyy läheisesti heidän elämänlaatuunsa. Asukkaiden elämänlaadun parantaminen ei kuitenkaan ole sattuman kauppaa. Elämänlaatua voidaan parantaa vain jatkuvan yhteistyön ja yhdentymisen avulla. Ihmisten, kuntien ja yhteisöjen tulee yhdistää voimansa ja rakentaa elinvoimaista ja menestyksellistä tulevaisuutta.



*www.urbanrural.net-sivustolta löytyvä elektroninen työkalupakki kaupungin ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen integroituun johtamiseen kuvaa miten käydä läpi tässä oppaassa esitellyt Integroidun johtamisjärjestelmän eri vaiheet. Työkalupakista löytyvät ne konkreettiset menetelmät, jotka on testattu NEW BRIDGES -projektissa ja jotka käsittelevät seuraavia aiheita: Miten sidosryhmäanalyysi tehdään? Millaisia osallistamismenetelmiä voidaan käyttää? Miten järjestää tapaamiset sidosryhmien kanssa? Miten tutkia yksilöllisiä näkökulmia? Näihin kysymyksiin vastaukset ja paljon muuta löydät osoitteesta **www.urbanrural.net**.*

6

POLIITTISET SUOSITUKSET

JOHDANTO

Houkuttelevien ja kilpailukykyisten kaupunkiseutujen luomisessa Itämeren alueelle, kyse on muustakin kuin pelkästään kuntien ja eri sektorien välisestä yhteistyöstä. Tarvitaan myös politiikan tavoitteiden saumatonta yhdistämistä hallinnon eri tasoilla Euroopan unionista aina paikallistasolle asti.

Jotta Itämeren alueen hallintojärjestelmien monitasoista hallintaa voidaan parantaa ja niiden avoimuutta lisätä, on määritettävä eri hallintotasojen roolit ja toimintavaltuudet. Tarvitaan tehokasta tukea ja työkaluja ylhäältä alas -strategian sekä politiikan seudullisten ja paikallisten tavoitteiden toteuttamiseksi. On kuitenkin yhtä tärkeää antaa tarpeeksi tilaa paikallisuudelle perustuville alhaalta ylöspäin -menetelmille. Tämä voi johtaa innovatiivisiin aloitteisiin, joita yksittäiset asukkaat käynnistävät oman elämänlaatunsa parantamiseksi.

Tämä kappale sisältää poliittisia suosituksia kolmelle eri tasolle eli makroaluetasolle, kansalliselle tasolle ja kaupunkiseututasolle. Nämä suositukset perustuvat NEW BRIDGES -projektin aikana kumppanuuskaupunki-seuduilla tehdystä työstä kerättyihin kokemuksiin. Ne pohjautuvat myös eri maiden organisaatioiden, asiantuntijoiden, sidosryhmien ja kentällä työskentelevien tutkijoiden väliseen yhteistyöhön, politiikka-asiakirjoihin sekä aihetta käsittelevään kirjallisuuteen ja tutkimukseen.

KOHTI MAKROALUETASON YHTENÄISYYTTÄ JA TASAPAINOISTA ALUEKEHITYSTÄ

TARPEEN KUVAUS:

- Edistää elämänlaadun käsitteen käyttöä aluesuunnittelussa ja poliittisessa päätöksenteossa kaikilla hallinnon tasoilla, eli EU-, seutu- ja paikallistasolla.
- Painottaa kaupungin ja maaseudun välisen vuorovaikutuksen tärkeyttä EU:n seuraavalla ohjelmakaudella sekä löytää tehokkaita keinoja alueellisen yhtenäisyyden vahvistamiseksi rakentamalla tiiviimpiä suhteita kaupunkien ja niitä ympäröivien maaseutualueiden välille.

- Vahvistaa kaupunki- ja maaseutupolitiikan kohtaamista EU:n strategioita ja linjauksia kehitettäessä sekä korostaa näiden alueiden välistä positiivista vuorovaikutusta.
- Tehostaa menetelmiä ja kohdistaa varoja suunniteltujen makroaluestrategioiden toteuttamiseksi ja kansalaisyhteiskunnan tuen saamiseksi tälle toiminnalle.
- Edistää integroituja aluekehitysstrategioita kaupunkiseuduilla, niihin kuuluvilla maaseutualueilla ja erikokoisissa kaupungeissa.
- Luoda suotuisia olosuhteita uusien alueellisten yhteistyökumppanuuksien rakentamiselle ja yhteistyölle esimerkiksi lisäämällä kaupungin ja maaseudun välisen yhteistyön rahoitusta.

KOHTI KESTÄVIÄ, KILPAILUKYKYISIÄ JA YHTEISTYÖHENKISIÄ KANSAKUNTIA

TARPEEN KUVAUS:

- Kehittää osallistavia suunnittelumenetelmiä ja kansallista lainsäädäntöä huomioimaan ja paremmin vastaamaan kansalaisilta tulleisiin aloitteisiin, jotta kansalaiset olisivat motivoituneita käyttämään taitojaan ja resurssejaan yhteisen edun edistämiseksi.
- Vahvistaa monitasoista hallintoa tukemalla välitason ja paikallistason päätöksentekoa.
- Kehittää integroituja, pitkän aikavälin seutustrategioita erityisesti maankäytön, suunnittelun, asumisen ja liikennepolitiikan strategiatyössä sekä palvelutuotannossa.
- Luoda kansallinen lainsäädäntö tukemaan laajempien palvelualueiden muodostamista kaupunkiseuduille niin, että edistetään palveluiden hyödyntämistä yli kuntarajojen.
- Helpottaa eri kuntien välistä yhteistyötä kansallisella tasolla järjestämällä puolueettomia yhteistyöfoorumeita, parantamalla lainsäädäntöä ja luomalla lisää yhteyksiä kansallisten kaupunki- ja maaseutualueiden kehittämispolitiikkojen välille.
- Tukea haja-asutuksen hallitsematonta leviämistä ehkäiseviä tehokkaita menetelmiä, esimerkiksi kaupunkiseutua koskevan maankäyttösuunnittelun avulla, alueen viranomaisten kuntien maankäyttöä koskevan ohjaus- ja valvontaroolia vahvistamalla sekä tarjoamalla kaavoitusalueen ulkopuolelle rakentamista haaveileville asukkaille ennakoivia neuvontapalveluita.

DYNAAMISTEN, HOUKUTTELEVIEREN JA INTEGROITUJEN KAUPUNKISEUTUJEN RAKENTAMINEN

TARPEEN KUVAUS:

- Edistää naapurikuntien välistä yhteistyötä tavoitteena toiminnallisten alueiden vahvistaminen, koska kuntiin kohdistuvista nykyisistä haasteista, esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja kaupunki-asutuksen hallitsemattoman leviämisen torjumisesta, ei selviydytä ilman, että yhteistyötä lisätään entistä laajempien kaupunkiseutujen sisällä.
- Häivyttää kaupunkien ja niiden ympärysalueiden välisiä rajoja maankäytön kehittämisstrategioissa ja korostaa näillä kaupunkiseuduilla tehtävän yhteistyön monitahoisuutta.
- Luoda sidosryhmien ja asukkaiden sitouttamista tukevia uusia menetelmiä ja käytäntöjä sekä kehittää nykyisiä. Erityishuomiota tulee kiinnittää niihin ryhmiin ja yksilöihin, jotka eivät ilman tätä erityishuomiota tule huomioituiksi.
- Luoda ja kehittää uusia ja entistä tehokkaampia tapoja kansalaisten sitouttamiseksi tarjoamalla heille yhteistoimintamahdollisuuksia yhteistä etua palvelevien uusien resurssien luomiseksi, esimerkiksi kaupunginosa- tai kylätoimikuntien, yhdyskuntaohjelmien ja julkisten tapaamispaikkojen avulla.
- Suosia pehmeitä arvoja ja työkaluja, jotka ottavat huomioon yksilöiden näkökulman maankäytön suunnittelussa vastaten paremmin seudun ihmisten tarpeisiin ja parantaa asukkaiden elämänlaatua ja kaupunkiseudun yleistä houkuttelevuutta.
- Tehostaa yhteistyötä ja lisätä resursseja uusien innovatiivisten maaseutualueiden palvelutarjonta- ja joukkoliikennekäytäntöjen löytämiseksi. Yhdistämällä sekä julkisia että yksityisiä palveluja aktiivisen yksityisen- ja julkisensektorin vuorovaikutuksen avulla, esimerkiksi kehittämällä tilausbussipalveluja ja entistä joustavampia tapoja käyttää julkisia tiloja.
- Lisätä yhteistyötä entistä integroidumpien johtamisjärjestelmien kehittämiseksi kaupunkiseudun hallintosektoreiden välillä lisäämällä hallintojärjestelmän avoimuutta.
- Etsiä aktiivisesti kaupunkiseuduilla uusia mahdollisuuksia, asumisen, liikennejärjestelmien ja palveluiden integroimiseksi naapurikuntien kanssa.

LIITE – EU:N POLITIIKKA-ASI AKIRJAT

Green Paper on Territorial Cohesion. Turning territorial diversity into strength (2008),
http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/paper_terco_en.pdf

ESDP European Spatial Development Perspectives, European Commission (1999),
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docof-fic/official/reports/som_en.htm

European Union Strategy for the Baltic Sea Region - Communication from the European commission (2009),
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docof-fic/official/communic/baltic/com_baltic_en.pdf

Investing in Europe's future - Fifth report on economic, social and territorial cohesion (2010),
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docof-fic/official/reports/cohesion5/pdf/5cr_en.pdf

Leipzig Charter on Sustainable European Cities (2007),
http://www.eu2007.de/en/News/download_docs/Mai/0524-AN/075DokumentLeipzigCharta.pdf

Territorial Agenda of EU 2020 - Towards a More Competitive and Sustainable Europe of Diverse Regions (2011),
<http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference%20Documents/Final%20TA2020.pdf>

LIITE – VIITTEET

Council of the Baltic Sea States Strategy on Sustainable Development 2010-2015 (2011),
<http://www.cbss.org/Environment/creating-a-sustainable-baltic-sea-region>

Engage your stakeholders. Stakeholder involvement toolkit for local authorities (2009),
<http://www.matruschka-project.net/index.php/matr:toolkit>

Ensuring quality of life in Europe's cities and towns. Tackling the environmental challenges driven by European and global change (2009),
<http://www.eea.europa.eu/publications/quality-of-life-in-Europes-cities-and-towns>

Platform for the managing urban Europe initiative – Integrated management system.
<http://www.localmanagement.eu/>

NEW BRIDGES- Strengthening of Quality of Life through Improved Management of Urban Rural Interaction Conceptual Paper (2009),
http://www.urbanrural.net/index.php/ur:outputs_0

Urban and rural narratives and spatial development trends in Europe (2010),
http://www.eu-territorial-ageda.eu/Related%20Documents/ES_100623_URBAN_RURAL_ENG.pdf

VASAB Long-Term Perspective for the Territorial Development of the Baltic Sea Region (2010),
http://www.vasab.org/conference/upload/dokumenti/vasab_ltp_final.pdf



VALOKUVAT:

Jose AS Reyes/Shutterstock (Kansi), Boris Sosnovyy/Shutterstock (s. 4), Urmas Lauri/Hiiumaa (s. 5, 7), Maija Rusanen (s. 6, 12, 22, 27, 30, 37, 39), Eduard Stelmakh/Shutterstock (s. 9), Nordregio (s. 10), Zemgale Planning Region (s. 15), Andrey Pavlov/Shutterstock (s. 16), Kirsi-Marja Lonkila (s. 19, 23, 29, 32, 36), Pekka Salminen (s. 21, 28), Lower Silesia (s. 24, 35, 44), Just2shutter/Shutterstock (s. 26), Petr84/Shutterstock (s. 31), Tatiana Popova/Shutterstock (s. 38)

Elämme alueiden Euroopassa. Kunnat eivät yksin pysty menestymään kilpailtaessa uusista yrityksistä, veronmaksajista ja matkailijoista. Jotta kunnat menestyvät kilpailussa ja voivat muodostaa houkuttelevia kaupunkiseutuja, tarvitaan kuntarajat ylittävää yhteistyötä, joka käsittää sekä kaupunkien että maaseutu-alueet.

Hyvä elämänlaatu ja ihmisten hyvinvointi ovat keskeisessä asemassa houkuttelevien ja kilpailukyisten kaupunkien ja alueiden kehittämisessä Eurooppaan. Olennaista on, että kaupungit ja kunnat kuuntelevat asukkaitaan, yrittäjiä ja muita sidosryhmiä ottaen heidät mukaan päätöksentekoon ja sitä kautta yhteiskunnan kehittämiseen.

Asukkaiden elämänlaadun parantaminen ei kuitenkaan ole sattuman kauppaa. Elämänlaatua voidaan parantaa vain jatkuvan yhteistyön ja yhdentymisen avulla. Ihmisten, kuntien ja yhteisöjen tulee yhdistää voimansa ja rakentaa yhdessä elinvoimaista ja menestyksellistä tulevaisuutta.

Suunnitteluyhteistyöllä kohti parempaa elämänlaatua – Opas kaupungin ja maaseudun vuorovaikutuksen integroituun hallintaan

ISBN 978-952-5725-78-0

www.urbanrural.net



Part-financed by the European Union
(European Regional Development Fund)